

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

(повне найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»
на тему
НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ
МАЛОГО БІЗНЕСУ
(НА МАТЕРІАЛАХ ТЗОВ «ЄВРОПЕК»)**

**DIRECTIONS FOR ENSURING FINANCIAL SECURITY OF SMALL
BUSINESS ENTERPRISES (ON MATERIALS OF «EUROPEK» LTD)**

спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
(шифр і назва спеціальності)
освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ФБСФРМ-21
Лоцинін Андрій Олександрович

(підпис)

Керівник: к.е.н., доцент
Олександренко Ірина Володимирівна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«12» грудня 2025 р.
Гарант освітньої програми:
к.е.н., доцент Дорош Вікторія Юріївна

(підпис)

Луцьк – 2025 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: бізнесу та права

Кафедра: фінансів, банківської справи та страхування

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Освітня програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ к.е.н., доцент Вікторія ДОРОШ

«12» грудня 2025 р.

З А В Д А Н Н Я

ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Лоциніна Андрія Олександровича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи: Напрями забезпечення фінансової безпеки підприємств малого бізнесу (на матеріалах ТзОВ «ЄвроПек»)

Керівник роботи: к.е.н., доцент Олександренко Ірина Володимирівна

затверджені наказом закладу вищої освіти № 263/01-02.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «12» грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи

Статистичні дані, літературні джерела за темою дослідження, статут

підприємства (установи), законодавчі та нормативні акти, що регламентують

діяльність підприємства (установи), фінансова звітність підприємства (установи)

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

Вступ

Розділ 1 Теоретичні основи забезпечення фінансової безпеки підприємств малого бізнесу

Розділ 2 Аналіз та оцінка рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»

Розділ 3 Напрями забезпечення фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»

Висновки

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу:

1. Загрози фінансовій безпеці підприємств малого бізнесу

2. Гіпотези аналітичного дослідження рівня фінансової безпеки підприємств малого бізнесу

3. Аналіз фінансово-економічних показників діяльності ТзОВ «ЄвроПек»

4. Динаміка показників розвитку підприємств малого бізнесу в Україні

5. Аналіз економічних показників діяльності малих підприємств у Волинській області

6. Аналіз часткових показників оцінки рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»

7. Результати інтегральної оцінки рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»

8. Результати доведення достовірності гіпотези №1

9. Результати доведення достовірності гіпотези №2

10. Результати доведення достовірності гіпотези №3

11. Зведені характеристики аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища ТзОВ «ЄвроПек»

12. Управлінські напрями забезпечення фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»

13. Планування звіту про фінансові результати ТзОВ «ЄвроПек», тис. грн

14. Планування рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Розділ 1</i>	<i>І. ОЛЕКСАНДРЕНКО</i>		
<i>Розділ 2</i>	<i>І. ОЛЕКСАНДРЕНКО</i>		
<i>Розділ 3</i>	<i>І. ОЛЕКСАНДРЕНКО</i>		
<i>Нормоконтроль</i>	<i>І. ОЛЕКСАНДРЕНКО</i>		
<i>Гарант ОП</i>	<i>В. ДОРОШ</i>		
<i>Коефіцієнт подібності</i>		9,62%	
<i>Адміністратор системи StrikePlagiarism</i>	<i>Л. ІЦУК</i>		

7. Дата видачі завдання «04» лютого 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Обґрунтування теми</i>	До 28.12.2024 р.	
2.	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	До 03.09.2025 р.	
3.	<i>Розділ 1</i>	До 24.09.2025 р.	
4.	<i>Розділ 2</i>	До 18.10.2025 р.	
5.	<i>Розділ 3</i>	До 08.11.2025 р.	
6.	<i>Висновки</i>	До 15.11.2025 р.	
7.	<i>Формування списку використаних джерел</i>	До 19.11.2025 р.	
8.	<i>Формування додатків</i>	До 18.11.2025 р.	
9.	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	До 22.11.2025 р.	
10.	<i>Нормоконтроль</i>	До 29.11.2025 р.	
11.	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	До 05.12.2025 р.	
12.	<i>Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту. Попередній захист роботи</i>	До 12.12.2025 р.	

Здобувач вищої освіти

(підпис)

(Лощинін А.О.)

(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

(Олександренко І.В.)

(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Лощинін А.О. Напрями забезпечення фінансової безпеки підприємств малого бізнесу (на матеріалах ТзОВ «ЄвроПек»). Рукопис.

Кваліфікаційна робота здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування». Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2025.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі кваліфікаційної роботи визначено сутність та характеристики фінансової безпеки підприємств малого бізнесу. Виділено загрози фінансовій безпеці підприємств малого бізнесу та відображено основні управлінські аспекти забезпечення фінансової безпеки малих підприємств.

У другому розділі кваліфікаційної роботи здійснено оцінку рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек» і доведено достовірність розроблених гіпотез: 1) зі зменшенням питомої ваги власного капіталу в джерелах фінансування, відбувається погіршення рівня фінансової безпеки підприємств малого бізнесу; 2) підвищення операційного ризику на підприємстві малого бізнесу зумовлює зниження рівня його фінансової безпеки; 3) чим ефективніше використовуються позикові кошти на підприємстві, тим вищим є рівень його фінансової безпеки і, навпаки.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи визначено та обґрунтовано напрями забезпечення фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек». Здійснено планування фінансових показників та інтегрального рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек».

У висновках узагальнено інформацію, відображену у трьох частинах роботи.

Ключові слова: власний капітал, загрози фінансовій безпеці, малий бізнес, операційний ризик, фінансова безпека, фінансова стійкість.

ANNOTATION

Loshchynin A. Directions for ensuring financial security of small business enterprises (on materials of «Europek» Ltd.). The manuscript.

Qualification work for the second (master's) degree of higher education of specialty 072 Finance, banking, insurance and stock market in the comprehensive program «Finance, Banking and Insurance». Lutsk National Technical University. Lutsk, 2025.

Qualification work consists of an introduction, three parts, conclusions, a list of sources used and applications.

The first section of the qualification work defines the essence and characteristics of the financial security of small business enterprises. Threats to the financial security of small business enterprises are highlighted and the main management aspects of ensuring the financial security of small businesses are reflected.

In the second section of the qualification work, the level of financial security of «EuroPek» Ltd is assessed and the reliability of the developed hypotheses is proven: 1) with a decrease in the share of equity in financing sources, the level of financial security of small business enterprises deteriorates; 2) an increase in operational risk at a small business enterprise leads to a decrease in the level of its financial security; 3) the more efficiently borrowed funds are used at the enterprise, the higher the level of its financial security and, vice versa.

In the third section of the qualification work, the directions of ensuring the financial security of «EuroPek» Ltd are defined and substantiated. Planning of financial indicators and the integral level of financial security of «EuroPek» Ltd is carried out.

The conclusions summarize the information reflected in the three parts of the work.

Keywords: equity, threats to financial security, small business, operational risk, financial security, financial stability.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ	10
1.1 Сутність фінансової безпеки підприємств малого бізнесу та її складові.....	10
1.2 Загрози фінансовій безпеці підприємств малого бізнесу.....	15
1.3 Напрями управління фінансовою безпекою підприємств малого бізнесу.....	20
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	
ТЗОВ «ЄВРОПЕК»	25
2.1 Гіпотези аналітичного дослідження фінансової безпеки підприємств малого бізнесу та методика доведення їх достовірності.....	25
2.2 Оцінка фінансово-економічних показників діяльності ТзОВ «ЄвроПек» та розвитку підприємств малого бізнесу в Україні.....	30
2.3 Оцінка рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек».....	42
2.4 Обґрунтування достовірності визначених гіпотез в практичній діяльності ТзОВ «ЄвроПек».....	47
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	
ТЗОВ «ЄВРОПЕК»	55
3.1 Управлінські аспекти забезпечення фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек».....	55
3.2 Планування доходів та чистого прибутку ТзОВ «ЄвроПек».....	59
3.3 Планування рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек».....	64
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	73

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні умови розвитку підприємств малого бізнесу дають підстави свідчити про низку проблем та ризиків у їх діяльності. Зокрема, ключовим чинником впливу на їх діяльність є війна в країні, що призвело до зниження масштабів їх діяльності, збитковості, а в деяких випадках до ліквідації. Разом з цим, однією із проблем підприємств малого бізнесу є висока конкуренція на ринку і відсутність фінансових ресурсів для здійснення інвестицій та інновацій. Відповідно до цього, функціонуючі підприємства малого бізнесу зіштовхнулись з низкою проблем та загроз, які порушили їх фінансову безпеку. У цьому аспекті, підвищується увага до питань, що лежать в основі забезпечення фінансової безпеки підприємств малого бізнесу. Підвищення фінансової безпеки дозволить підприємствам малого бізнесу забезпечити стабільність роботи та створити підґрунтя для нейтралізації зовнішніх ризиків та загроз.

Загалом, сутнісні аспекти та характеристики фінансової безпеки підприємств відображали у своїх працях: Н. Бак [5], У. Витвицька [9], М. Гайдуков [2], Н. Гринюк [1], Н. Давиденко [3], Л. Докієнко [1], Н. Краснокутська [4], Г. Коптева [4], Н. Марусяк [5], С. Мельник [6], Ю. Осідач [7], О. Рожко [8], О. Шуміло [2] та інші. Управлінські аспекти забезпечення фінансової безпеки підприємств відображали у свої працях: О. Ареф'єва [17], Н. Коленда [15], Н. Мацедонська [14], С. Мельник [6], О. Орлова [18], С. Пілецька [16], Г. Погрішук [14] та інші.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є товариство з обмеженою відповідальністю «ЄвроПек», яке належить до підприємств малого бізнесу.

Предметом кваліфікаційної роботи є сукупність усіх відносин, що виникають в процесі забезпечення та підвищення фінансової безпеки підприємств малого бізнесу.

Метою кваліфікаційної роботи є оцінка рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек» та визначення напрямів її забезпечення.

Завданнями кваліфікаційної роботи є:

- визначити сутність фінансової безпеки підприємства малого бізнесу та подати її характеристики;
- визначити загрози фінансовій безпеці підприємств малого бізнесу;
- визначити напрями управління фінансовою безпекою малих підприємств;
- розробити гіпотези дослідження рівня фінансової безпеки підприємств малого бізнесу та відобразити методика доведення їх достовірності;
- здійснити оцінку основних фінансово-економічних показників ТзОВ «ЄвроПек» та підприємств малого бізнесу в цілому по Україні;
- здійснити оцінку рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»;
- довести достовірність висунутих гіпотез в практичній діяльності ТзОВ «ЄвроПек»;
- визначити управлінські напрями підвищення фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»;
- здійснити планування доходів та прибутку, в результаті реалізації пропонуванних заходів в напрямку підвищення рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»;
- планування рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек» в умовах реалізації визначених управлінських заходів її підвищення.

Інформаційними джерелами для написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи були статті у наукових журналах, матеріали конференції, монографії та навчальні посібники. Джерелами інформації для написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи були офіційні дані статистики та фінансова звітність ТзОВ «ЄвроПек».

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає у наступному:

- подальшого розвитку дістало обґрунтування сутності фінансової безпеки підприємства малого бізнесу, під якою прийнято розуміти комплексну характеристику його стану, що відображає фінансову рівновагу, здатність протидіяти ризикам і загрозам зовнішнього середовища та дає можливість забезпечувати стабільність в короткостроковому та довгостроковому періодах.

Результати кваліфікаційної роботи мають практичне значення в діяльності ТзОВ «ЄвроПек» (довідка про провадження) та відображені в матеріалах ІV Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених, присвяченій 30 – річчю факультету бізнесу та права «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок: актуальні питання розвитку, досягнення та інновації», яка відбулась 16 травня 2025 року на базі кафедри фінансів, банківської справи та страхування Луцького національного технічного університету.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

1.1 Сутність фінансової безпеки підприємств малого бізнесу та її складові

Малий бізнес є рушійним чинником розвитку економіки країни, оскільки постійно формує попит на ринку праці, виступає вагомим джерелом доходів місцевих бюджетів та стимулює розвиток різних сфер діяльності та зокрема тих, які не є цікавими для середнього та великого бізнесу. Розвиток підприємств малого бізнесу завжди зазнавав суттєвих загроз та ризиків, а в теперішніх умовах, зумовлених війною в країні їх діяльність є досить не стабільною та такою, що відчуває на собі негативний вплив різних зовнішніх чинників. Відповідно, відчутний вплив зовнішніх ризиків та загроз відзначається на рівні їх фінансової безпеки, що відображає стан захищеності та стабільності, оскільки головною метою фінансової безпеки підприємств є гарантія стабільного функціонування і забезпечення розвитку в поточному та перспективному періодах в контексті стимулювання максимізації ринкової вартості бізнесу [1, с. 89].

У цьому аспекті виникає необхідність у визначенні головних загроз фінансовій безпеці підприємств малого бізнесу та розробці певних заходів в напрямку її забезпечення. Своєчасне виявлення загроз та їх нейтралізація є запорукою успішного розвитку та економічного зростання в майбутньому.

Для формування певних заходів чи визначення напрямів забезпечення фінансової безпеки підприємств малого бізнесу, необхідно дослідити основні її сутнісні характеристики та виділити певні умови функціонування малих підприємств, які гарантують їм досягнення нормального рівня фінансової безпеки.

Окремі положення, щодо сутності фінансової безпеки підприємств, систематизовано у таблиці 1.1. Згідно до кожного підходу, що розкриває сутність фінансової безпеки, виділено ключові характеристики розвитку підприємств, які

відображає фінансова безпека.

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення поняття «фінансова безпека підприємств»*

Автор	Сутність поняття «фінансова безпека підприємства»	Ключові характеристики фінансової безпеки
1	2	3
Гайдуков М.О., Шуміло О.С.	«Фінансова безпека підприємства є інструментом, що забезпечує стійкість і захищеність підприємства, в процесі реалізації стратегії свого розвитку, від внутрішніх і зовнішніх факторів, чинників і загроз у поточному періоді діяльності підприємства та в перспективі» [2, с. 88].	Стійкість та захищеність підприємства від ризиків та загроз
Давиденко Н.М.	«Розуміння фінансової безпеки суб'єктів господарювання є такою: це система стратегічних і тактичних заходів та інструментів фінансового забезпечення збалансованого розвитку шляхом мобілізації фінансових ресурсів для стійкого розширеного відтворення суб'єктів господарювання» [3, с. 113].	Збалансований розвиток і стійке розширене відтворення
Краснокутська Н.С., Коптева Г.М.	«Фінансову безпеку підприємства нами пропонується розглядати як комплексну характеристику стану захищеності фінансових інтересів підприємства і їх узгодженості із наявним потенціалом і заявленими цілями, що дозволяє протистояти різним негативним факторам у процесі фінансово-господарської діяльності» [4, с. 17-18].	Захищеність фінансових інтересів та їх узгодженість з потенціалом підприємства
Марусяк Н.Л., Бак Н.А.	«Фінансова безпека підприємства характеризується здатністю підприємства забезпечити такий фінансовий стан, за якого воно в змозі протистояти вже існуючим та потенційним загрозам шляхом ефективного фінансового управління для забезпечення розвитку економічної діяльності підприємства» [5]	Здатність протистояти існуючим та потенційним загрозам
Мельник С.І.	«Під фінансовою безпекою підприємства слід розуміти стан, при якому через ефективне використання всіх наявних ресурсів та прийняття адекватних, в кожній конкретній ситуації, управлінських рішень, формується рівновага, підтримується стійкість і стабільність, забезпечується надійність системи для досягнення поставлених цілей та завдань, реалізації стратегії розвитку шляхом застосування заходів своєчасного розпізнавання викликів, уникнення /зменшення ризиків, протидії/адаптації до	Підтримання стійкості та стабільності, формування рівноваги та забезпечення надійності для реалізації цілей розвитку.

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
	негативного впливу загроз» [6, с. 27]	
Осідач Ю.О., Сарнавський Б.О.	«Фінансову безпеку можна визначати як здатність та можливість підприємства розвиватися в умовах конфліктів, ризиків, невизначеності стосовно умов сьогодні» [7, с. 693].	Здатність розвиватися в умовах ризиків та невизначеності
Рожко О.Д., Нестеров Є.В.	«Фінансова безпека підприємства виступає в якості такого стану фінансової системи, в якому забезпечується фінансова рівновага і ефективна протидія існуючим загрозам, що сприяє виконанню поставлених завдань та реалізації стратегій його розвитку» [8]	Фінансова рівновага та протидія загрозам

*Складено автором за джерелами [2-8]

Витвицька У.Я та Малкович П.І. фінансову безпеку малих підприємств розглядають як стан захищеності їх фінансових інтересів та здатність протидіяти усім загрозам» [9, с. 130]. Таким чином, якщо підприємство здатне захищати свої фінансові інтереси у зовнішньому середовищі та протидіє усім наявним загрозам воно відзначається достатнім рівнем фінансової безпеки.

Загалом, головною метою фінансової безпеки підприємства є гарантія стабільного функціонування і забезпечення розвитку в поточному та перспективному періодах в контексті максимізації ринкової вартості бізнесу [1, с. 89]. Фінансова безпека підприємства відображає такий його стан при якому усі фінансові показники будуть знаходитись в межах значень, які характеризують достатню фінансову стійкість, виконання фінансових зобов'язань та високу рентабельність, а система менеджменту здатна нейтралізувати усі загрози та забезпечувати реалізацію фінансових інтересів [10].

Характеристиками фінансової безпеки будь-якого підприємства на думку Т.А. Ключко є фінансова гнучкість, фінансова стабільність та фінансова рівновага в короткостроковому та довгостроковому періодах [11]. Згідно до цього, фінансово безпечним буде те підприємство, яке вміє гнучко реагувати на різні зміни в плані фінансування, а також забезпечувати фінансову стабільність і рівновагу через призму структури джерел формування фінансових ресурсів.

Систематизуючи вище подане, під фінансовою безпекою підприємства

малого бізнесу прийнято розуміти комплексну характеристику його стану, що відображає фінансову рівновагу, здатність протидіяти ризикам і загрозам зовнішнього середовища та дає можливість забезпечувати стабільність в короткостроковому та довгостроковому періодах. З огляду на сутність фінансової безпеки підприємства малого бізнесу, головними її характеристиками є:

- фінансова рівновага, що проявляється через оптимальну структуру джерел фінансування оборотних та необоротних активів;
- фінансова гнучкість, що проявляється через здатність фінансувати напрями розвитку із різних альтернативних джерел;
- фінансова захищеність, що проявляється через здатність бути фінансово стійким в умовах негативної зміни кон'юнктури ринку;
- фінансова спроможність, що проявляється в здатності фінансувати певні потреби за рахунок власних коштів;
- фінансова надійність, яка проявляється через здатність вчасно розраховуватись за усіма зобов'язаннями;
- збалансований розвиток, який проявляється у достатності ресурсів та здатності забезпечувати розвиток і досягати оптимізації грошових потоків.

Характеристики фінансової безпеки підприємств малого бізнесу подано на рисунку 1.1.

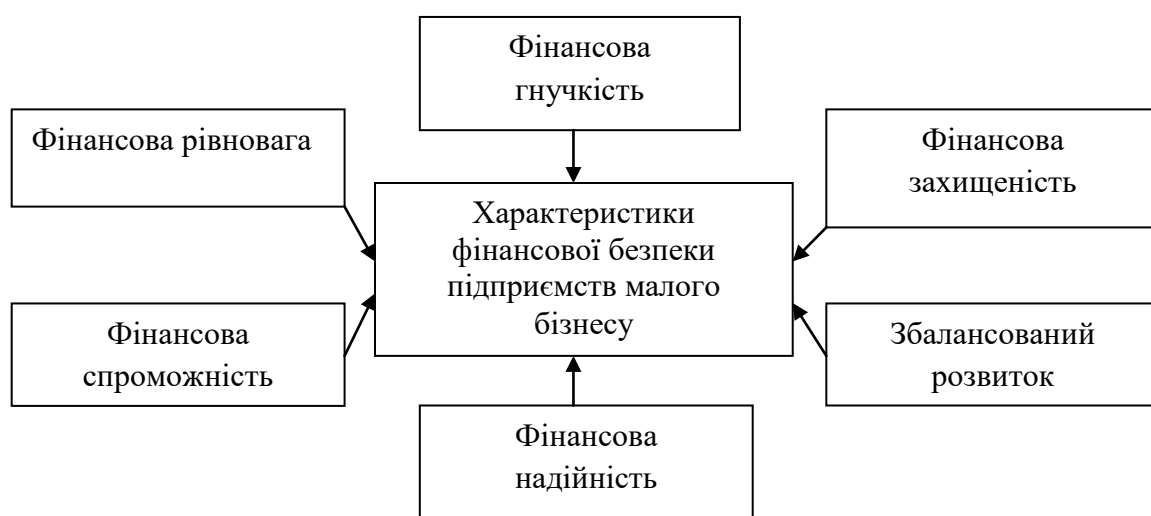

Рисунок 1.1 – Характеристики фінансової безпеки підприємств малого бізнесу*

*Розроблено автором

До складових фінансової безпеки підприємств малого бізнесу можна відносити: податкову (бюджетну), валютну, банківську (грошово-кредитну), інвестиційну та страхову [9, с. 131; 10] При цьому податкова складова фінансової безпеки відповідає за своєчасність нарахування та сплати податків і зборів, а також відзначає можливість отримання бюджетних дотацій і зниження податкового навантаження. Щодо валютної складової фінансової безпеки, то вона в більшій мірі стосується тих суб'єктів малого бізнесу, які провадять зовнішньоекономічну діяльність і полягає в мінімізації втрат в результаті девальвації чи ревальвації національної грошової одиниці. Банківська складова відіграє роль рушійної сили у процесі підвищення рівня фінансової безпеки підприємств малого бізнесу, які є постійними клієнтами ринку кредитних послуг банків. Наявність кредитів та висока ціна їх використання негативно відзначається на рівні фінансової безпеки підприємств малого бізнесу, однак якщо кредити ефективно використовуються в діяльності і рентабельність позикових коштів є вищою за кредитний відсоток є ймовірність нейтралізувати негативний вплив кредитної складової на рівень фінансової безпеки.

Інвестиційна складова фінансової безпеки підприємств малого бізнесу пов'язана із залученням інвестицій та їх вкладенням в розвиток, а також характеризує можливість здійснення фінансових інвестицій за умов наявності вільних коштів. Найбільш характерними особливостями інвестиційної складової підприємств малого бізнесу є вкладення тимчасово вільних коштів в банківські депозити, а також придбання основних засобів.

Страхова складова фінансової безпеки підприємств малого бізнесу відзначає відносини із страховиками щодо захисту майна від різних ризиків та загроз. Вплив страхової складової на рівень фінансової безпеки підприємств малого бізнесу відзначається в умовах виплати страхового відшкодування, коли виникає страховий випадок. Надійність страхової організації є запорукою позитивного впливу страхової складової на рівень фінансової безпеки суб'єктів малого бізнесу.

Разом з тим, варто виокремити ще такі складові фінансової безпеки підприємств малого бізнесу, як ресурсна та організаційна. Ресурсна складова

відзначає забезпеченість підприємств необхідними ресурсами і стан розрахунків з постачальниками. Відповідно, наявність необхідних ресурсів та своєчасність розрахунків з контрагентами є запорукою фінансової захищеності та стабільності бізнесу. Щодо організаційної складової фінансової безпеки, то головна роль належить управлінській діяльності та здатності правильно організувати операційну діяльність та провести достовірні розрахунки.

Загалом, зважаючи на складові фінансової безпеки, варто чітко контролювати усі напрями діяльності підприємств малого бізнесу в контексті досягнення найбільш альтернативних рішень, спрямованих на досягнення стабільності та захищеності.

Підсумовуючи вище зазначене, для підприємств малого бізнесу, головними умовами розвитку, які здатні забезпечити їм фінансову безпеку є: наявність попиту на продукцію; надійність постачальників та покупців; дотримання умов договорів та контрактів; здійснення інновацій в сфері маркетингу та менеджменту; забезпечення достовірності різних розрахунків та виконання планів; забезпечення оптимальної структури джерел фінансування; відсутність банківських кредитів з високими відсотковими ставками.

1.2 Загрози фінансовій безпеці підприємств малого бізнесу

Сучасні умови розвитку підприємств малого бізнесу відображають низку різних загроз, які негативно відзначаються на рівні їх фінансової безпеки. Нейтралізація впливу загроз у процесі забезпечення фінансової безпеки підприємств, потребує детального вивчення їх сутності, видів та проявів. Загалом, загроза – це форма небезпеки, тобто система певних умов та факторів, які підвищують рівень небезпеки для розвитку підприємства [12, с. 101]. Загроза виступає чинником, який створює серйозну небезпеку стійкому функціонуванню підприємства [13, с. 182]. Тобто, загрози фінансовій безпеці можна визначати як чинники, що несуть негативний вплив і в кінцевому підсумку зумовлюють небезпеку і порушують фінансову рівновагу. Зважаючи на це, забезпечення

фінансової безпеки підприємства повинно передбачати розробку та реалізацію різних заходів захисного характеру, спрямованих на нейтралізацію негативного впливу загроз. Для формування певних заходів, необхідно чітко розуміти які види загроз мають місце у процесі забезпечення фінансової безпеки підприємств малого бізнесу.

Гайдуков М.О. та Шуміло О.С., систематизуючи наявні дослідження в сфері поділу загроз фінансовій безпеці підприємств поділяють їх на певні види за наступними ознаками: 1) за місцем виникнення (зовнішні та внутрішні); 2) за видом системи походження (кадрові, енергетичні, інформаційно-аналітичні, правові, виробничі, логістичні); 3) за ступенем втрат (збиткові та ті, що нівелюють вигоду); 4) за можливістю прогнозування (ті, що піддаються прогнозуванню та ті, що не піддаються прогнозуванню); 5) за перспективою впливу (короткострокові, середньострокові та довгострокові); 6) за сталістю впливу (постійно діючі та тимчасові); 7) за наслідками впливу (важкі наслідки, значні наслідки, незначні наслідки); 8) за фактом впливу (реальні, опосередковані, номінальні); 9) за суб'єктами загроз (з боку кримінальних структур, з боку конкурентів, з боку контрагентів, з боку власних працівників, з боку держави, форс-мажорні загрози); 10) за типом катастроф (природні, техногенні, такі, що не залежать від катастроф) [2, с. 90].

Загалом, найбільш поширеним підходом до класифікації загроз є їх розподіл за приналежністю до підприємства. Згідно до цього, виокремлюють внутрішні та зовнішні загрози.

До основних внутрішніх загроз фінансовій безпеці підприємств малого бізнесу можна віднести:

- низький рівень управлінської діяльності, що призводить до помилок у процесі аналізу, планування та прогнозування показників операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;
- низька ефективність роботи або відсутність служби, яка відповідає за фінансову безпеку підприємств;
- недостатній моніторинг дебіторської та кредиторської заборгованості;

- різного роду шахрайства з боку працівників підприємства;
- недотримання усіх юридичних аспектів складання господарських договорів;
- низький рівень корпоративної культури;
- недостатня кваліфікація працівників, що призводить до прорахунків у сфері грошових розрахунків та забезпечення збалансованості грошових потоків [9, с. 132].

Разом з тим, найбільш вагомими внутрішніми загрозами фінансовій безпеці малих підприємств в сучасних умовах є розбалансованість грошових потоків, відсутність інвестицій та інновацій, несвоєчасні розрахунки з постачальниками та покупцями, низький рівень менеджменту та кваліфікації працівників. Розбалансованість грошових потоків виступає загрозою фінансовій безпеці з тієї позиції, що перевищення негативних грошових потоків над позитивними грошовими потоками зумовлює дефіцит грошових коштів для розвитку та фінансування. Згідно до цього, чим більша розбалансованість грошових потоків, тим більша фінансова нестабільність і порушення фінансової дисципліни. Для підприємств малого бізнесу розбалансованість грошових потоків найбільш часто виникає в умовах високих розмірів дебіторської та кредиторської заборгованості, а також є суттєвою загрозою стійкого функціонування підприємств, які мають сезонний характер роботи.

Відсутність інновацій та інвестицій також виступає ваговою загрозою фінансовій безпеці підприємств малого бізнесу, оскільки без капіталовкладень бізнес не може бути конкурентоспроможним, а це відповідно втрата клієнтів, погіршення фінансових результатів та порушення фінансових можливостей. Разом з тим, відсутність інновацій не дозволяє суб'єктам малого бізнесу реалізовувати новітні підходи у сфері менеджменту, маркетингу та призводить до виникнення серйозних проблем у сфері управління, планування і збуту.

Підприємства малого бізнесу найбільш часто відчують загрозу стійкому функціонуванню, яка виникає в умовах несвоєчасних розрахунків з постачальниками та покупцями. Несвоєчасні розрахунки з покупцями ведуть до

збільшення клієнтської дебіторської заборгованості, а це відповідно збільшує потребу у зовнішніх грошових коштах і зумовлює виникнення кредиторської заборгованості. Невідповідальність покупців за своєчасне погашення дебіторської заборгованості збільшує розмір позикових коштів в джерелах формування оборотних активів і тим самим порушує фінансову рівновагу та стабільність діяльності. Разом з тим, підприємства малого бізнесу відзначаються високими обсягами кредиторської заборгованості, наявність якої порушує фінансову стійкість та може призвести до порушення платіжної дисципліни, а це в своє чергу загроза подальшого стабільного функціонування.

Низький рівень менеджменту є загрозою фінансовій безпеці у тій частині, що не дозволяє чітко та достовірно розподіляти грошові кошти і спрямовувати їх у найбільш ефективні напрями розвитку. Нераціональний розподіл грошових коштів призводить до збитковості окремих напрямів діяльності, а також не дозволяє досягати поставлених цілей. Низька кваліфікація працівників є прямою загрозою фінансовій безпеці, оскільки від кваліфікації працівників залежить правильність поточних та планових розрахунків витрат і доходів, вхідних і вихідних грошових потоків, а також результати оцінки ефективного спрямування фінансових ресурсів. Також чим нижчим є рівень кваліфікації працівників, тим менш раціональним є використання грошових коштів та менш достовірними є поточні та планові розрахунки.

В контексті зовнішніх загроз фінансовій безпеці малих підприємств, то головні із них лежать в основі наявної війни в країні. Відповідно до цього, головними загрозами є: зниження платоспроможності населення та скорочення попиту на товари всередині країни; втрата майна в результаті активних бойових дій чи ракетних обстрілів; перенесення бізнесу в регіони у яких не ведуться активні бойові дії; відтік кваліфікованих працівників і результаті внутрішнього переміщення чи виїзду за кордон; втрата ділових партнерів; наявність проблем в сфері логістики; погіршення умов залучення зовнішніх фінансових ресурсів [9, с. 132].

Війна в країні стала найбільш вагомою загрозою фінансовій безпеці

підприємств малого бізнесу, особливо для тих, які знаходились на території регіонів у яких ведуться бойові дії чи тих, які зазнали суттєвих витрат в результаті ракетних обстрілів. Однак, окрім цих значних наслідків війни, більшість підприємств малого бізнесу у сучасних умовах втратили ринки збуту, що негативно відзначилось на фінансових результатах та призвело до збитковості. Разом з тим війна в країні вплинула на платоспроможність населення, а це відповідно зменшення попиту на продукцію і недоотримання доходів. Таким чином, варто відмітити, що загрози зовнішнього середовища є найбільш суттєвими для фінансової безпеки підприємств малого бізнесу і їх вплив є мало контрольованим і непередбачуваним.

На рисунку 1.2 систематизовано головні загрози фінансовій безпеці підприємств малого бізнесу в Україні.

Рисунок 1.2 – Загрози фінансовій безпеці підприємств малого бізнесу*

*Розроблено автором

Для нейтралізації загроз підприємствам малого бізнесу необхідно:

- 1) розробити певну систему заходів на нейтралізацію негативного впливу тих загроз, яких уникнути неможливо;
- 2) забезпечення стійкого розвитку за рахунок підтримання оптимальної структури джерел фінансування та ліквідності;

- 3) підвищити ефективність контролю за грошовими потоками;
- 4) залучати позикові кошти за оптимальною вартістю;
- 5) контролювати рівень боргового навантаження;
- 6) запобігати шахрайству та навмисним неправомірним діям персоналу у відносинах з контрагентами;
- 7) проводити постійний моніторинг фінансових показників [13, с. 185].

Забезпечення фінансової безпеки підприємств малого бізнесу передбачає оцінку всіх наявних та можливих загроз з метою формування заходів їх нейтралізації, усунення чи захисту від них. Для формування чітких заходів в контексті усунення чи нейтралізації загроз, необхідно провадити ефективну управлінську діяльність, націлену на комплексне дослідження фінансової безпеки та розробку дієвих рішень, націлених на фінансову стабільність, рівновагу та захищеність від негативних впливів.

1.3 Напрями управління фінансовою безпекою підприємств малого бізнесу

Управління фінансовою безпекою є невід'ємною частиною фінансового менеджменту підприємств малого бізнесу, оскільки досягнення безпеки у сфері розвитку гарантує бізнесу стабільність, надійність, гнучкість, захищеність та збалансованість. Управління фінансовою безпекою підприємств малого бізнесу в першу чергу повинно бути спрямоване на виявлення загроз та їх нейтралізацію. Разом з тим, управління фінансовою безпекою повинно передбачити оцінку фінансових показників та визначення їх відхилень і зміни в динаміці. Процес управління фінансовою безпекою підприємств передбачає наступні етапи: 1) визначення поточних та довгострокових цілей управління; 2) аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища (на основі статистичних даних та фінансових звітів); 3) формування стратегій управління; 3) аналіз стратегічних альтернатив та вибір найбільш ефективних стратегій; 4) реалізація вибраних стратегій; 5) управління та контроль за реалізацією стратегій забезпечення фінансової безпеки [14, с. 620-

621]. Поряд із даними етапами управління, першочерговим етапом даного процесу є оцінка наявного рівня фінансової безпеки та дієвості поточного рівня управління з метою внесення подальших коректив і правок [15, с. 82].

На думку Гринюк Н. та Докієнко Л. управління фінансовою безпекою підприємств повинно передбачати: визначення негативних впливів на діяльність підприємств і причин їх виникнення; оцінку поточного рівня фінансової безпеки; розробку дієвих заходів, спрямованих на нейтралізацію потенційних ризиків та загроз [1, с. 89].

Згідно аналізу наявних праць, нами визначено, що управління фінансовою безпекою підприємств малого бізнесу необхідно провадити в наступні етапи:

1. Визначення головних цілей та завдань управління.
2. Визначення головних об'єктів управління;
3. Визначення системи показників оцінки рівня фінансової безпеки та методики їх обчислення.
4. Аналіз рівня фінансової безпеки підприємства та визначення чинників впливу.
5. Аналіз загроз внутрішнього та зовнішнього середовища та виявлення тих, які найбільш та найменш впливають на рівень фінансової безпеки підприємства.
6. Визначення потенційних заходів ліквідації загроз чи нейтралізації їх негативного впливу.
7. Розробка управлінських рішень в контексті врахування потенційних та альтернативних заходів.
8. Реалізація управлінських рішень та моніторинг за ефективністю їх практичного впровадження.

Однією із головним умов ефективності управління фінансовою безпекою підприємств є формування механізму. Зокрема, у праці Пілецької С.Т. та Мягких І.М. для досягнення фінансової безпеки підприємства розроблено фінансовий механізм, який є складовою управління діяльністю підприємства і націлений на мінімізацію впливу загроз на матеріальні ресурси, інформаційні технології та

кадровий потенціал підприємства. Авторами відображено головні методи, інструменти та важелі фінансового механізму, застосування яких дозволяє досягнути бажаних результатів в напрямку забезпечення фінансової безпеки [16].

В контексті забезпечення фінансової безпеки підприємства Ареф'єва О., Титикало В. та Коваленко Н. також розробили певний механізм управління фінансовою безпекою, націлений на безпеку ділової активності, рентабельності, фінансової стійкості, збалансованості грошових потоків та здатність виконувати фінансові зобов'язання. Визначено елементи механізму управління, до яких віднесено принципи, важелі, методи, функції та інструменти, а також певне забезпечення реалізації механізму, яке включає нормативно-правове, організаційне, інформаційно-аналітичне, та програмно-технічне забезпечення. Згідно до цього, визначено, що основними цифровими рішеннями для забезпечення фінансової безпеки підприємств є: автоматизація для оптимізації; візуалізація для прозорості, кібербезпека для стабільності, платформи інтеграції для масштабування; штучний інтелект для стійкості [17].

В умовах війни, управління фінансовою безпекою підприємств малого бізнесу повинно бути більш адаптоване до високого рівня непередбачуваності та ризиків. Відповідно до цього, управління фінансовою безпекою повинно в більшій мірі орієнтуватись на формування резервів усіх ресурсів, на диверсифікацію ринків та на оптимізацію витрат [18]. Зважаючи на часті кібератаки, підприємства малого бізнесу повинні зосередити увагу на розробці заходів в контексті захисту інформації. Зважаючи на наявність витрат від руйнування майна під час ракетних атак, необхідною складовою управління фінансовою безпекою є фізичний захист активів, а також наявність їх резервів для покриття потреб виробничої діяльності. Разом з тим управління фінансовою безпекою підприємств малого бізнесу повинно бути гнучким, що дозволить в різних ситуаціях діяти по іншому. Зокрема, гнучкість управління дозволить швидко змінювати ринки збуту та постачання, а також при частих змінах законодавства дозволить вносити зміни у фінансові плани в контексті досягнення оптимального рівня податкового навантаження.

Загалом, в контексті забезпечення фінансової безпеки підприємства необхідно: 1) сприяти стійкому розвитку підприємства; 2) забезпечувати стійкість грошових розрахунків; 3) забезпечувати досягнення головних фінансово-економічних параметрів; 4) гнучко нейтралізувати негативні впливи з боку недобросовісних конкурентів; 5) вміти гнучко реагувати на зовнішні фінансові кризи; 6) запобігати різним конфліктам всередині підприємства; 7) залучати максимально оптимальні та ефективні джерела фінансування діяльності підприємства; 8) запобігати невиконанню умов контрактів та протидіяти різним злочинам і правопорушенням [11].

Основними завданнями, які повинні бути вирішені у процесі управління фінансовою безпекою підприємств малого бізнесу є:

- забезпечення оптимальної структури джерел формування фінансових ресурсів;
- зменшення або взагалі відмова від кредитів з високими відсотковими ставками;
- зменшення дебіторської заборгованості та формування резервів покриття безнадійної дебіторської заборгованості;
- забезпечення виконання господарських договорів та співпраця з надійними постачальниками;
- забезпечення своєчасних розрахунків з постачальниками, працівниками, державою та іншими суб'єктами грошових відносин;
- забезпечення платіжної дисципліни;
- оптимізація грошових потоків та їх збалансування;
- прискорення обороту коштів зосереджених в запасах;
- зростання власного капіталу та зниження частки позикових коштів в джерелах фінансування;
- контроль за складанням кошторисів та планів;
- формування резервів усіх видів ресурсів;
- розробка заходів захисту інформаційних ресурсів та збереження активів [19].

Підсумовуючи вище зазначене, можна свідчити, що ефективне управління фінансовою безпекою підприємств малого бізнесу є запорукою своєчасного виявлення загроз та їх ліквідації. Наявність загроз фінансовій безпеці є негативним чинником не лише розвитку бізнесу, а й веде до підвищення ймовірності банкрутства підприємств.

В результаті написання теоретичної частини, визначено, що фінансова безпека підприємства малого бізнесу є комплексною характеристикою його стану, що відображає фінансову рівновагу, здатність протидіяти ризикам і загрозам зовнішнього середовища та дає можливість забезпечувати стабільність в короткостроковому та довгостроковому періодах. Визначено ключові характеристики фінансової безпеки підприємств малого бізнесу та загрози її погіршення в сучасних умовах функціонування малого бізнесу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТЗОВ «ЄВРОПЕК»

2.1 Гіпотези аналітичного дослідження фінансової безпеки підприємств малого бізнесу та методика доведення їх достовірності

З метою визначення напрямів підвищення рівня фінансової безпеки підприємств малого бізнесу, а також нейтралізації різного роду небезпек, важливим завданням є аналіз низки показників, які дозволять оцінити поточний рівень фінансової безпеки та виявити чинники впливу. Загалом, в контексті аналітичної роботи, спрямованої на оцінку рівня фінансової безпеки, складено певні гіпотези, які теоретично відзначають взаємозв'язок між показниками діяльності підприємств малого бізнесу і рівнем його фінансової безпеки. Гіпотези, спрямовані на аналіз та оцінку фінансової безпеки підприємств малого бізнесу мають наступний зміст:

1. Гіпотеза №1 – зі зменшенням питомої ваги власного капіталу в джерелах фінансування, відбувається погіршення рівня фінансової безпеки підприємств малого бізнесу.

2. Гіпотеза №2 – підвищення операційного ризику на підприємстві малого бізнесу зумовлює зниження рівня його фінансової безпеки.

3. Гіпотеза №3 – чим ефективніше використовуються позикові кошти на підприємстві, тим вищим є рівень його фінансової безпеки і, навпаки.

Для доведення достовірності висунутих гіпотез необхідним етапом роботи є оцінка рівня фінансової безпеки малого підприємства. Проведений аналіз методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки підприємств, дозволив обрати один із методів, який базується на інтегральній оцінці і дозволяє отримати комплексний результат, який і стане основою для доведення гіпотез. Інтегральна оцінка фінансової безпеки підприємств малого бізнесу зводиться до низки завдань. Першим із завдань є вибір складових та показників оцінки рівня фінансової безпеки. До основних складових оцінки відносимо: ліквідність і

платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність, результативність діяльності [20, с. 100]. Перелік часткових показників в межах складових, методика їх обчислення та їх вагові значення подано у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Часткові показники для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства в межах визначених складових та їх вагові значення*

Часткові показники	Методика їх обчислення	Вагове значення часткових показників в окремій складовій
Показники ліквідності та платоспроможності		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(Грошові кошти + поточні фінансові інвестиції) / поточні борги	0,3
Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Грошові кошти + поточні фінансові інвестиції + поточна дебіторська заборгованість) / поточні борги	0,3
Коефіцієнт поточної ліквідності	Поточні активи / поточні пасиви	0,4
Показники фінансової стійкості		
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / валюта балансу	0,5
Коефіцієнт фінансування	Позиковий капітал / власний капітал	0,2
Коефіцієнт фінансової стійкості	(Власний капітал + довгострокові зобов'язання і забезпечення) валюта балансу	0,3
Показники ділової активності		
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) / середньорічний обсяг активів	0,6
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) / середньорічний обсяг власного капіталу	0,4
Показники результативності діяльності		
Рентабельність активів	Чистий прибуток / середньорічний обсяг активів *100%	0,4
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / середньорічний обсяг власного капіталу *100%	0,3
Рентабельність продажу	Чистий прибуток / чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг)	0,3

*Складено за джерелом [20, с. 100]

Наступним кроком оцінки рівня фінансової безпеки є нормування часткових показників, шляхом порівняння їх із нормативними значеннями аналогічних показників, а саме: якщо для часткового показника позитивним є його зростання, то нормування відбувається відношенням фактичного показника до нормативного; якщо для часткового показника позитивним значенням є його

зниження, то нормування відбувається діленням нормативного значення показника на його фактичне значення.

За умов коли часткові показники будуть нормовані, обчислюємо інтегральний індекс фінансової безпеки окремо по кожній складовій за формулою [20, с. 100]:

$$I_{ф.б.ч} = \sum N_{п.і} * K_i, \quad (2.1)$$

де, $I_{ф.б.ч}$ – частковий інтегральний індекс фінансової безпеки підприємства за окремою складовою;

$N_{п.і}$ - нормований частковий показник в межах окремої складової оцінки фінансової безпеки;

K_i – вагове значення окремого часткового показника в межах окремої складової оцінки фінансової безпеки.

Таким чином, буде обчислено чотири інтегральних індекси в межах окремих складових фінансової безпеки, які необхідно звести в загальний інтегральний індекс фінансової безпеки за наступною формулою [20, с. 100]:

$$I_{ф.б} = \sum I_{ф.б.ч} * K_ч, \quad (2.2)$$

де, $I_{ф.б}$ – загальний інтегральний індекс фінансової безпеки підприємства;

$I_{ф.б.ч}$ - частковий інтегральний індекс фінансової безпеки підприємства за окремою складовою;

$K_ч$ – вагове значення окремої складової оцінки фінансової безпеки.

Кожній із складових оцінки рівня фінансової безпеки надається вагове значення, сума яких має дорівнювати одиниці. Загалом, експертним методом визначено наступні вагомні значення окремих складових оцінки рівня фінансової безпеки: ліквідність і платоспроможність – 0,25; фінансова стійкість – 0,35; ділова активність – 0,15; результативність діяльності – 0,25 [20, с. 100-101]. Зокрема, чим вищим є значення інтегрального індексу фінансової безпеки, тим кращим є рівень фінансової безпеки і підприємство немає загроз для існування.

Результати оцінки рівня фінансової безпеки будуть слугувати основою для доведення трьох висунутих гіпотез. Однак, для доведення гіпотези № 1 необхідно

ще обчислити питому вагу власного капіталу в джерелах фінансування (відношення власного капіталу до усього фінансового капіталу підприємства у помножено на 100%). В умовах коли питома вага власного капіталу в джерелах фінансування зростатиме в певному періоді і відповідно зростатиме інтегральний індекс фінансової безпеки, це свідчитиме про зв'язок між зазначеними показниками. З теоретичної точки зору справедливність даної гіпотези обумовлюється тим, що чим більша частка власних коштів, тим більш захищеним є підприємство від зовнішніх загроз і тим більш стабільнішим і надійним є для постачальників, а це відповідно усуває низку загроз в напрямку забезпечення фінансової безпеки.

Для доведення достовірності гіпотези №2 необхідно оцінити рівень операційного ризику. Операційний ризик оцінюється показником, який називається сила дії операційного важеля, результативне значення якого показує, зміну валового прибутку у відсотках при змінні чистого доходу від реалізації продукції на 1%. Сила дії операційного важеля визначається наступним чином [21, с. 197]:

$$\text{СДОВ} = \frac{\text{ВМ}}{\text{ВП}}, \quad (2.3)$$

де, ВМ– валова маржа, яка обчислюється як різниця між чистим доходом від реалізації продукції і змінними витратами, включеними в собівартість продукції;

ВП – валовий прибуток, тис. грн.

Достовірність гіпотези №2 буде доведено коли СДОВ буде зростати (підвищується операційний ризик), а інтегральний показник рівня фінансової безпеки буде знижуватись. Таким чином, чим вищим є операційний ризик тим гіршою є ситуація в напрямку забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки. Це пояснюється тим, що в умовах високої залежності валового прибутку від доходів від реалізації посилюються загрози підприємству, а саме в умовах зниження попиту буде відбуватись зменшення доходів від реалізації, яке буде супроводжувати набагато більше зниження валового прибутку, який є головним

індикатор абсолютної результативності операційної діяльності та впливає на формування чистого прибутку. Відповідно до цього, зниження операційного ризику буде посилювати захищеність підприємства від загроз і сприятиме підвищенню рівня фінансової безпеки.

Третя гіпотеза спрямована на доведення впливу ефективності використання позикових коштів на рівень фінансової безпеки підприємства. Під позиковими коштами в даному аспекті розуміємо банківські кредити, які підприємства малого бізнесу використовують для фінансування своєї діяльності. Головним індикатором ефективності використання позикових коштів, а саме кредитів є ефект фінансового важеля (ЕФВ), тобто це показник, додатне значення якого свідчить про ефективне використання кредитів та приріст до рентабельності власного капіталу в умовах їх використання. Чим більше значення ефекту фінансового важеля, тим ефективніше використовуються кредити і тим вищим є приріст до рентабельності власного капіталу. Показники, які використовуються для обчислення ефекту фінансового важеля відображені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Методика обчислення показників, які лежать в основі визначення ефекту фінансового важеля [21, с. 219-220]

Показник	Методика його обчислення
Середньорічний обсяг активів, тис. грн	Обчислюється як сума середньорічного обсягу власного та позикового капіталу
Середньорічний обсяг власного капіталу, тис. грн	Обчислюється як сума обсягу власного капіталу на початок та на кінець року розділено на два. Обсяг власного капіталу отримуємо з балансу.
Середньорічний обсяг позикового капіталу, тис. грн	Обчислюємо як суму обсягу кредитів, які є на балансі станом на початок та на кінець року і розділюємо на 2.
Сума відсотків за кредитами, тис. грн	Обсяг фінансових витрат підприємства, що отримуємо зі звіту про фінансові результати, які відображаються окремо або в складі інших операційних витрат.
НРЕІ, тис. грн	Сума прибутку до оподаткування і відсотків за кредитами
Економічна рентабельність активів, %	Відношення НРЕІ до середньорічного обсягу активів помножено на 100%.
Середньорічна відсоткова ставка за кредитами, %	Відношення суми відсотків за кредитами до середньорічного обсягу позикового капіталу і помножено на 100%
Диференціал фінансового важеля, %	Різниця між економічною рентабельністю активів і середньорічною відсотковою ставкою за кредитами
Плече фінансового важеля	Відношення середньорічного обсягу позикового капіталу до середньорічного обсягу власного капіталу

Відповідно до показників, які відображені у табл. 2.2 ефект фінансового важеля розраховується наступним чином [21, с. 220]:

$$ЕФВ = (1 - Сп) * ДФВ * ПФВ. \quad (2.4)$$

де, ЕФВ - ефект фінансового важеля;

Сп - ставка податку на прибуток, виражена у коефіцієнті;

ДФВ – диференціал фінансового важеля;

ПФВ – плече фінансового важеля.

Доведення достовірності гіпотези №3 матиме місце коли при збільшенні ефекту фінансового важеля рівень фінансової безпеки буде зростати. Це пояснюється тим, що чим ефективніше використовуються кредити в діяльності підприємства, тим більш позитивним є їх вплив на діяльність, що підвищує платоспроможність, фінансову стійкість і нейтралізує низку загроз фінансовій безпеці підприємств малого бізнесу.

Доведення достовірності гіпотез в практичній діяльності підприємств малого бізнесу дозволить більш детально підійти до визначення чинників забезпечення фінансової безпеки, а також дасть можливість обґрунтовано формувати управлінські рішення та напрями їх реалізації. Відображена методика обчислення показників, які лежать в основі доведення достовірності гіпотез дозволяє правильно визначити чинники впливу на фінансову безпеку та забезпечувати отримання необхідної інформації.

2.2 Оцінка фінансово-економічних показників діяльності ТЗОВ «ЄвроПек» та розвитку підприємств малого бізнесу в Україні

В контексті оцінки рівня фінансової безпеки підприємств малого бізнесу та визначення напрямів її підвищення обрано товариство з обмеженою відповідальністю «ЄвроПек», яке належить до малих підприємств і його діяльність спрямована на оптову торгівлю товарами, які використовуються у

виробництві кондитерських та хлібобулочних виробів. ТзОВ «ЄвроПек» знаходить у м. Луцьк, але свою діяльність здійснює на території усієї України. У 2024 році середньооблікова чисельність працюючих становила 7 осіб. Статутний капітал підприємства дорівнює 50 тис. грн [22]. Джерелами формування активів підприємства виступають власні (zareєстрований капітал, резервний фонд, нерозподілений прибуток), позикові (короткострокові кредити банку) та залучені (поточні зобов'язання за різними видами розрахунків) кошти. Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ТзОВ «ЄвроПек» подано у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз фінансово-економічних показників діяльності ТзОВ «ЄвроПек»

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Абсолютне відхилення, +/-			
						2021/2020	2022/2021	2023/2022	2024/2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг, тис. грн	15193,1	19014,4	15426,3	23495,1	24693	3821,3	-3588,1	8068,8	1197,9
Чистий прибуток, тис. грн	263	276	521,4	1032,5	867,3	13	245,4	511,1	-165,2
Активи, тис. грн	3159,7	3831,9	3548	4023,9	5278,8	672,2	-283,9	475,9	1254,9
Оборотні активи, тис. грн	2937,9	3666,7	3509,7	3992,1	4748,9	728,8	-157	482,4	756,8
Необоротні активи, тис. грн	221,8	165,2	38,3	31,8	529,9	-56,6	-126,9	-6,5	498,1
Власний капітал, тис. грн	992,1	954,5	967,6	1500,2	1217,5	-37,6	13,1	532,6	-282,7
Позиковий капітал, тис. грн	2167,6	2877,4	2580,4	2523,7	4061,3	709,8	-297	-56,7	1537,6
Рентабельність підприємства, %	8,4	7,9	14,1	27,3	18,6	-0,5	6,2	13,1	-8,6
Рентабельність продажу, %	13,5	13,3	15,1	13,9	15,6	-0,1	1,8	-1,2	1,8

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,314	0,249	0,273	0,373	0,231	-0,065	0,024	0,100	-0,142
Коефіцієнт повільної ліквідності	1,355	1,274	1,360	1,582	1,169	-0,081	0,086	0,222	-0,413
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	5,264	5,758	4,299	6,264	5,650	0,494	-1,459	1,965	-0,614
Фондовіддача, грн / грн	59,98	98,27	151,61	670,33	88,00	38,28	53,34	518,72	-582,33
Коефіцієнт зносу	0,360	0,542	0,688	0,792	0,283	0,182	0,146	0,104	-0,509

Результати аналізу показників, відображених у табл. 2.3 показують, що чистий дохід від реалізації продукції у 2021 році зріс на 3821,3 тис. грн, у 2022 році – знизився на 3588,1 тис. грн, у 2023 році зріс – на 8068,8 тис. грн, а у 2024 році зріс на 1197,9 тис. грн. Зменшення чистого доходу від реалізації продукції на ТЗОВ «ЄвроПек» у 2022 році відбулось за рахунок зменшення обсягів продажу в результаті того, що розпочалась війна і багато підприємств, які були покупцями кондитерської та хлібопекарської сировини припиняли тимчасово свою діяльність, або взагалі припинили існування.

Незважаючи на зменшення чистого доходу від реалізації у 2022 році, чистий прибуток зріс на 88,91%, що обумовлено збільшенням інших операційних доходів в результаті продажу основних засобів. У 2023 році чистий прибуток зріс на 98,02%, а у 2024 році відбулось зменшення чистого прибутку на 16%. Зменшення чистого прибутку у 2024 році обумовлено збільшенням інших операційних витрат в результаті збільшення видатків на оренду.

Активи підприємства включають як необоротні активи, так і оборотні активи. Загалом, активи підприємства зросли у 2021 році на 21,27% за рахунок збільшення оборотних активів, а саме запасів та клієнтської дебіторської заборгованості. У 2022 році активи підприємства знизились на 7,41% за рахунок зменшення залишкової вартості основних засобів та вартості оборотних активів.

У 2023 році активи підприємства зросли на 13,41% за рахунок збільшення вартості оборотних активів, а саме запасів, клієнтської дебіторської заборгованості та обсягу грошових коштів на рахунках в банку.

Джерелами формування активів були власні та позикові кошти. Зокрема, джерелами формування власного капіталу є внески засновників, резервний фонд та нерозподілений прибуток. Щодо позикового капіталу, то підприємство використовує лише короткострокові позикові кошти, зокрема короткострокові банківські кредити, кредиторську заборгованість за товари, роботи та послуги, а також поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом. Власний капітал у 2021 році знизився на 3,79%, у 2022 році – зріс на 1,37%, у 2023 році зріс 55,04%, а у 2024 році – зменшився на 18,84%. Зміна обсягу власного капіталу відбулась за рахунок зміни нерозподіленого прибутку, оскільки резервний і зареєстрований капітал не змінювались в динаміці.

Відносно позикового капіталу, то його обсяг у 2021 році зріс на 32,74% за рахунок збільшення короткострокових кредитів банку. У 2022 році позиковий капітал знизився на 10,32%, а у 2023 році – на 2,20% за рахунок зменшення короткострокових банківських кредитів.

Рентабельність підприємства в цілому є задовільною. Найнижчий рівень рентабельності підприємства припадав на 2021 рік і показує, що на 1 грн вартості майна припадало 7,9 коп. чистого прибутку. У 2022 році рентабельність підприємства зросла до 14,1% і показує, що на 1 грн вартості майна припадало 14,1 коп. чистого прибутку. Збільшення рентабельності підприємства у 2022 році стало наслідком збільшення чистого прибутку та зменшення середньорічної вартості майна. У 2023 році рентабельність підприємства також зросла і показує, що на 1 грн вартості майна припадало 27,3 коп. чистого прибутку. У 2024 році рентабельність підприємства знизилась в результаті зменшення чистого прибутку та зростання середньорічної вартості майна. У 2024 році на 1 грн вартості майна припадало 18,6 коп. чистого прибутку.

Рентабельність продажу показує, що у 2020 році на 1 грн чистого доходу від реалізації припадало 13,5 коп. валового прибутку. У 2021 році рентабельність

продажу знизилась до 13,3% і показує, що на 1 грн чистого доходу від реалізації припадало 13,3 коп. валового прибутку. Зменшення рентабельності продажу у 2021 році відбулось за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції. У 2022 році чистий дохід від реалізації продукції знизився і відбулось зростання рентабельності продажу. У 2023 році рентабельність продажу знизилась порівняно із 2022 роком, що обумовлено збільшенням чистого доходу від реалізації продукції на більшу величину порівняно зі зростанням валового прибутку. У 2024 році валовий прибуток зріс на більшу величину порівняно зі збільшенням чистого доходу від реалізації продукції, що вплинуло на збільшення рентабельності продажу до 15,6%. Таким чином, у 2024 році на 1 грн чистого доходу від реалізації продукції припадало 15,6 коп. валового прибутку.

Коефіцієнт фінансової незалежності показує, що ТЗОВ «ЄвроПек» є фінансово нестійким, оскільки власні кошти складають менше 50% джерел фінансування. У 2020 році власні кошти склали 31,4% джерел фінансування бізнесу, у 2021 році -24,9% джерел фінансування, у 2022 році – 27,3% джерел фінансування, у 2023 році 37,3% джерел фінансування, а у 2024 році – 23,1% джерел фінансування.

Коефіцієнт повільної ліквідності свідчить, що оборотні активи перевищували поточні зобов'язання протягом 2020-2024 років, це відповідно також говорить про наявність власних коштів в обороті підприємства. У 2020 році поточні активи покривали 135,5% поточних боргів, у 2021 році – 127,4% поточних боргів, у 2022 році – 136% поточних боргів, у 2023 році – 158,2% поточних боргів, а у 2024 році – 116,9% поточних боргів.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів показує, що у 2020 році оборотні активи здійснювали 5,264 обороти у чистій виручці від реалізації продукції. У 2021 році оборотність оборотних активів прискорилась і показує, що оборотні активи здійснили 5,758 оборотів у чистій виручці від реалізації продукції. У 2022 році чистий дохід від реалізації продукції знизився і це призвело до уповільнення оборотності оборотних активів. У 2022 році оборотні активи здійснили 4,299 обороти у чистій виручці від реалізації продукції. У 2023 році оборотність

оборотних активів знову прискорилась, що пояснюється збільшенням чистої виручки від реалізації продукції. У 2024 році відбулось уповільнення оборотності оборотних активів і вони здійснили 5,650 оборотів у чистій виручці від реалізації продукції.

Фондовіддача зростала в динаміці до 2024 року, однак у 2024 році фондовіддача знизилась за рахунок збільшення середньорічної залишкової вартості основних засобів. У 2020 році на 1 грн середньорічної залишкової вартості основних засобів припадало 59,88 грн чистого доходу від реалізації продукції, у 2021 році – 98,27 грн чистого доходу від реалізації продукції, у 2022 році – 151,61 грн чистого доходу, у 2023 році - 670,33 грн чистого доходу, а у 2024 році – 88,00 грн чистого доходу від реалізації продукції. Найвищий рівень фондовіддачі припадав на 2023 рік і пояснюється низькою середньорічною залишковою вартістю основних засобів.

Коефіцієнт зносу свідчить, що у 2024 році покращилась ситуація на підприємстві і частка зношених основних засобів становила лише 28,3%. Якщо порівнювати із попереднім 2023 роком, то частка зношених основних засобів становила 79,2%. Зниження коефіцієнта зносу у 2024 році відбулось за рахунок введення в експлуатацію нових основних засобів, а саме транспорту для перевезення товарів, що підвищило частку придатних до використання основних засобів.

Загалом, проведений аналіз фінансово-економічних показників діяльності ТзОВ «ЄвроПек» показує, що підприємство розвивається за рахунок виходу на нові ринки збуту, що підтверджується зростанням доходів від реалізації продукції. Разом з тим, є певні негативні аспекти в діяльності підприємства, що підтверджується високою часткою позикових коштів в джерелах фінансування активів, що несе в собі ризик втрати платоспроможності та погіршення рівня фінансової безпеки бізнесу.

Зважаючи, що ТзОВ «ЄвроПек» належить до малого бізнесу, нами здійснено аналіз показників розвитку підприємств малого бізнесу в Україні та у Волинській області. У таблиці 2.4 подано аналіз показників, які характеризують

Таблиці 2.4 – Динаміка показників розвитку підприємств малого бізнесу в Україні*

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Кількість діючих малих підприємств в Україні, одиниць	355708	352722	246647	293270	271021
Частка малих підприємств у загальній кількості підприємств в Україні, %	95,2	95,1	94,2	95,2	94,9
Кількість зайнятих працівників на підприємствах малого бізнесу в Україні, осіб	1703047	1775185	1429649	1391949	1374128
Частка зайнятих працівників на підприємствах малого бізнесу у загальній кількості зайнятих працівників в цілому на підприємствах в Україні %	26,8	27,8	26,6	27,6	27,4
Частка малих підприємств у загальному обсязі реалізації продукції підприємствами в цілому по Україні, %	20,5	18,9	19,0	19,8	17,9
Темп приросту обсягу реалізації продукції підприємствами малого бізнесу, %	12,19	24,82	-18,42	26,97	5,02
Частка малих підприємств у загальному обсязі виробленої продукції підприємствами в цілому по Україні, %	23,9	22,1	24	24,7	19,4
Частка малих підприємств в загальному обсязі доданої вартості за витратами виробництва усіх підприємств в цілому по Україні, %	28	22	26,9	27,7	19,8

*Складено автором за джерелом [23]

Щодо кількості діючих малих підприємств в Україні, то варто відмітити зменшення їх кількості у 2021 році на 2986 одиниць, а у 2022 році – на 106075 одиниць. У 2023 році кількість малих підприємств зросла на 46623 одиниць, а у 2024 році знову відбулось зменшення на 22249 одиниць. В середньому за п'ять років частка малих підприємств у загальному обсязі підприємств в Україні

становила 94,92%, тобто це свідчить про значну кількість підприємств малого бізнесу в Україні. Частка малих підприємств в обсязі реалізації продукції усіма підприємствами в Україні в середньому за 2020-2024 роки становила 19,22%. Найбільша частка реалізації продукції малими підприємствами в Україні в загальному обсязі реалізації продукції підприємствами в Україні була у 2020 році і становила 20,5%.

Частка зайнятих працівників на підприємствах малого бізнесу становила 26,8% у 2020 році, 27,8% - у 2021 році, 26,6% - у 2022 році, 27,6% - у 2023 році та 27,4% у 2024 році.

Обсяг реалізації продукції підприємствами малого бізнесу знизився лише у 2022 році, що обумовлено початком війни в країні. Темп приросту обсягу реалізації продукції підприємствами малого бізнесу у 2022 році мав від'ємне значення і дорівнював 18,42%.

Аналіз обсягів виробництва продукції, товарів, робіт та послуг підприємствами малого бізнесу в Україні показує, що частка у виробництві продукції усіма підприємства в країні є вищою порівняно із часткою в обсягах реалізації продукції. В середньому за 5 років частка обсягів виробництва продукції підприємствами малого бізнесу в загальному обсязі виробництва продукції усіма підприємствами в країні становила 22,82%. Динаміка фінансових результатів діяльності підприємств малого бізнесу відображена у таблиці 2.5.

Таблиці 2.5 – Фінансові результати діяльності малих підприємств в Україні*

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
1	2	3	4	5	6
Загальний чистий прибуток (збиток) отриманий малими підприємствами в Україні, млн. грн	(25529,4)	162021,7	(93114,4)	(12444,7)	108029,2
Питома вага малих підприємств, які отримали прибуток до загальної кількості малих підприємств в Україні, %	70,7	72,5	65,5	70,4	71,2
Обсяг чистого прибутку, отриманого малими підприємствами в Україні, млн. грн	142204,9	228823,7	162811,8	213761,9	281108,2

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6
Обсяг чистого збитку, отриманого малими підприємствами в Україні, млн. грн	167734,2	66802,00	255926,3	226206,6	173079,00
Питома вага чистого прибутку отриманого малими підприємствами в загальному обсязі отриманого чистого прибутку усіма підприємствами в Україні, %	23,7	20,5	25,5	23,4	25,1

**Розраховано автором за джерелом [23]*

Результати аналізу фінансових результатів діяльності підприємств малого бізнесу показують, що в цілому збиткова їх діяльність припадає на 2020, 2022 та 2023 роки. Загалом, варто відмітити, що підприємства малого бізнесу, які отримали чистий прибуток складають більшу кількість порівняно із кількістю підприємств малого бізнесу, які отримали збиток. Частка підприємств малого бізнесу, які отримали чистий прибуток в загальній кількості підприємств малого бізнесу в середньому за 5 років становить 70,06%.

Обчислення частки чистого прибутку, який отримали підприємства малого бізнесу в загальному обсязі чистого прибутку, отриманого усіма підприємствами в Україні показує, що її розмір складає 23,7% у 2020 році, 20,5% - у 2021 році, 25,5% - у 2022 році, 23,4% - у 2023 році, 25,1% - 2024.

Динаміка рентабельності операційної діяльності та усієї діяльності підприємств малого бізнесу в Україні подано на рисунку 2.1.

Згідно до рис. 2.1 можна свідчити, що найвищий рівень рентабельності підприємств малого бізнесу в Україні припадає на 2021 рік. Рентабельність операційної діяльності показує, що у 2021 році на 1 грн витрат операційної діяльності підприємств малого бізнесу припадало 15 коп. прибутку від операційної діяльності. Рентабельність усієї діяльності показує, що у 2021 році на 1 грн витрат підприємств малого бізнесу припадало 11,1 коп. чистого прибутку, отриманого від їх діяльності.

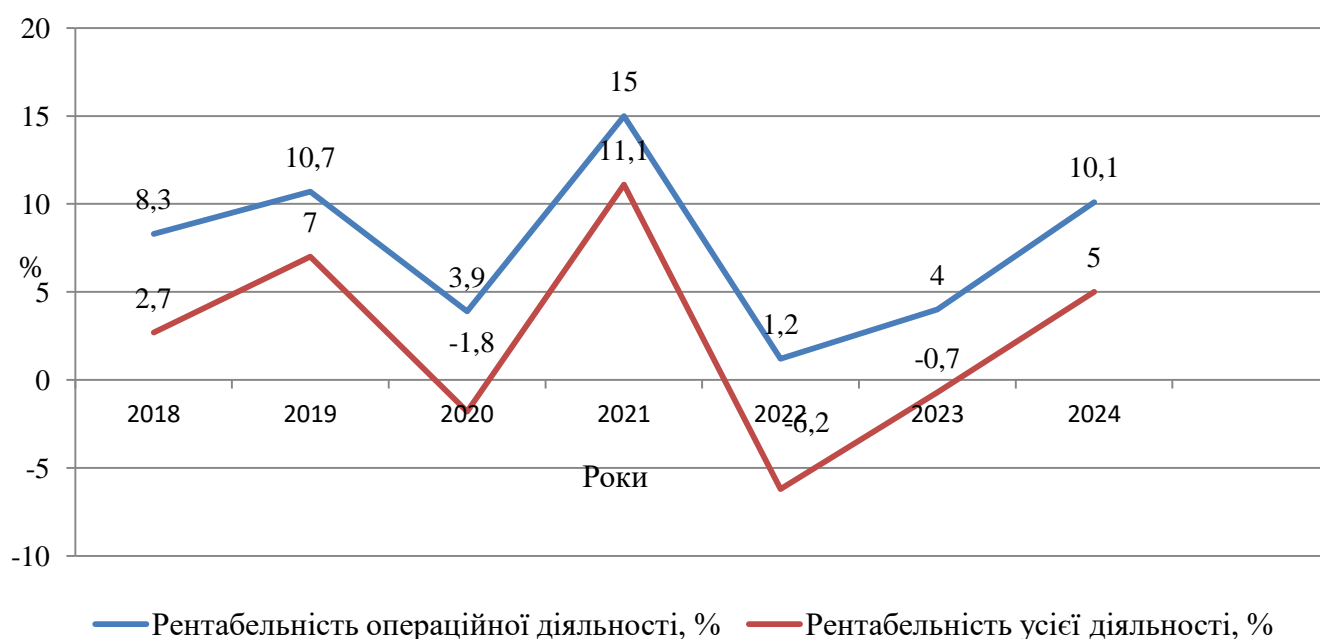

Рисунок 2.1 – Динаміка рентабельності операційної діяльності та рентабельності усієї діяльності малих підприємств в Україні, %*

*Розроблено автором за джерелом [23]

Загалом, рентабельність операційної діяльності мала додатне значення протягом усіх років аналізу, що свідчить про ефективність операційної діяльності підприємств малого бізнесу в Україні у 2020-2024 роках. Рентабельність усієї діяльності була збитковою у 2020, 2022 та 2023 роках, що обумовлено отриманням негативного кінцевого фінансового результату діяльності (чистого збитку) підприємств малого бізнесу у ці роки. У 2024 році ефективність діяльності підприємств малого бізнесу в Україні покращилась і на 1 грн витрат отримувалось 5 коп. чистого прибутку.

Зважаючи, на той факт, що об'єкт дослідження знаходиться на території Волинської області, проведено оцінку економічних показників розвитку підприємств малого бізнесу на Волині і результати зведено у таблицю 2.6.

Згідно до даних табл. 2.6 кількість діючих малих підприємств зменшувалась у 2022 році на 1056 одиниць, а у 2024 році – на 18 одиниць. У 2022 році зменшення кількості діючих малих підприємств є наслідком початку війни в

країні, що призвело до збитковості окремих сфер бізнесу і відповідно до його ліквідації.

Таблиці 2.6 – Аналіз економічних показників діяльності малих підприємств у Волинській області*

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Абсолютне відхилення, +/-			
						2021/2020	2022/2021	2023/2022	2024/2023
Кількість діючих малих підприємств в регіоні, одиниць	5674	5914	4858	5623	5605	240	-1056	765	-18
Обсяг реалізації продукції, товарів, робіт, послуг малими підприємствами в регіоні, млн грн	34246,7	42967,2	48328,3	58176,1	71420,4	8720,5	5361,1	9847,8	13244,3
Обсяг реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) малими підприємствами в розрахунку на одне мале підприємство в регіоні, млн грн/одиницю	6,036	7,265	9,948	10,346	12,742	1,229	2,683	0,398	2,396
Питома вага малих підприємств регіону в загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) малими підприємствами в цілому в Україні, %	1,7	1,7	2,3	2,2	2,5	0	0,6	-0,1	0,3
Питома вага малих підприємств в загальному обсязі реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг підприємствами у Волинській області, %	19,2	18	18,4	20,1	22,7	-1,2	0,4	1,7	2,6
Прибуток (збиток) до оподаткування, млн грн	-674,4	1904	55,6	1881,9	362,5	2578,4	-1848,4	1826,3	-1519,4

*Розраховано автором за джерелом [23-24]

Щодо обсягів реалізації продукції підприємствами малого бізнесу то він зростав в динаміці, що обумовлено збільшенням цін на продукцію, товари, роботи та послуги. Обсяг реалізації продукції підприємствами малого бізнесу в розрахунку на одне мале підприємство, функціонуюче в регіоні також зростав в динаміці. Частка обсягу реалізації продукції малих підприємств Волині в загальному обсязі реалізації продукції, товарів, робіт та послуг малих підприємств в цілому по Україні в середньому за п'ять років становила 2,08%.

Аналіз частки обсягу реалізації продукції малими підприємствами Волині в загальному обсязі реалізації продукції усіма підприємствами регіону показує, що в середньому за п'ять років вона становить 19,68%. Щодо прибутковості діяльності підприємств малого бізнесу у Волинській області, то варто відмітити, що їх діяльність була збитковою лише у 2020 році, що обумовлено поширенням коронавірусної інфекції, що ізолювала економіки країн світу і призвела до збитковості багатьох сфер діяльності бізнесу. У 2022 році підприємства малого бізнесу у Волинській області сумарно отримали прибуток до оподаткування, коли в цілому по Україні малі підприємства відзначались збитковою діяльністю. У 2024 році також малі підприємства Волині отримали прибуток до оподаткування, коли в цілому по країні підприємства малого бізнесу відображають отримання збитку до оподаткування.

В цілому проведений аналіз та оцінка фінансово-економічних показників діяльності ТзОВ «ЄвроПек» показує, що підприємство працює прибутково і в динаміці зростає обсяг реалізації. Визначено, що частка ТзОВ «ЄвроПек» в обсязі реалізації продукції, товарів, робіт та послуг підприємств малого бізнесу у Волинській області становила 0,04% у 2020 році, 0,04% - у 2021 році, 0,03% - у 2022 році, 0,04% - у 2023 році, 0,03% - у 2024 році. Відповідно, частка підприємства в обсязі реалізації продукції підприємствами малого бізнесу Волині є незначною, що пов'язано із великою кількістю малих підприємств в області. Загалом, щодо діяльності підприємств малого бізнесу у Волинській області то вони працювали прибутково у роки війни і їх частка в товарообороті усіх підприємств регіону зростала в динаміці.

2.3 Оцінка рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»

З метою доведення достовірності висунутих гіпотез, виявлення потенційних загроз та розробки напрямів підвищення рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек» необхідною умовою є оцінка поточного рівня фінансової безпеки підприємства. Зважаючи на подану методику інтегральної оцінки рівня фінансової безпеки, здійснено обчислення та аналіз часткових показників в межах конкретної складової забезпечення фінансової безпеки. Аналіз часткових показників оцінки фінансової безпеки в межах конкретного напрямку відображено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз часткових показників оцінки рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Абсолютне відхилення, +/-			
						2021/2020	2022/2021	2023/2022	2024/2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ліквідність і платоспроможність									
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,006	0,028	0,043	0,014	0,004	0,022	0,015	-0,029	-0,010
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,871	0,812	0,574	0,570	0,449	-0,058	-0,239	-0,004	-0,121
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,355	1,274	1,360	1,582	1,169	-0,081	0,086	0,222	-0,413
Фінансова стійкість									
Коефіцієнт автономії	0,314	0,249	0,273	0,373	0,231	-0,065	0,024	0,100	-0,142
Коефіцієнт фінансування	2,185	3,015	2,667	1,682	3,336	0,830	-0,348	-0,985	1,654
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,314	0,249	0,273	0,373	0,231	-0,065	0,024	0,100	-0,142
Ділова активність									
Коефіцієнт оборотності активів	5,264	5,758	4,299	6,264	5,650	0,494	-1,459	1,965	-0,614
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	15,034	19,536	16,052	19,041	18,172	4,502	-3,485	2,990	-0,869

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Результативність діяльності									
Рентабельність активів	8,4	7,9	14,1	27,3	18,6	-0,5	6,2	13,1	-8,6
Рентабельність власного капіталу	26,0	28,4	54,3	83,7	63,8	2,3	25,9	29,4	-19,9
Рентабельність продажу	1,7	1,5	3,4	4,4	3,5	-0,3	1,9	1,0	-0,9

Як показують дані табл. 2.7 показники ліквідності і платоспроможності ТЗОВ «ЄвроПек» змінювались в динаміці. Зокрема, коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, що у 2020 році абсолютно ліквідність активи покривали лише 0,6% поточних боргів, у 2021 році – 2,8% поточних боргів, у 2022 році – 4,3% поточних боргів, у 2023 році – 1,4% поточних боргів, а у 2024 році – лише 0,4% поточних боргів. Ця ситуація пояснюється тим, що на балансі підприємства є багато поточних зобов'язань і незначна сума грошових коштів. Як свідчить коефіцієнт швидкої ліквідності, сума грошових коштів та поточної дебіторської заборгованості у 2020 році покривала 87,1% поточних боргів, у 2021 році – 81,2% поточних боргів, у 2022 році – 57,4% поточних боргів, у 2023 році – 57% поточних боргів, а у 2024 році – 44,9% поточних боргів. Це пояснюється значними сумами поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги, що відповідно негативно відзначається на обсягах грошових коштів на рахунках в банку.

Коефіцієнт повільної ліквідності протягом усіх років перевищував одиницю, що є позитивним і свідчить про наявність власних коштів в обороті. Разом з тим, коефіцієнт повільної ліквідності показує, що поточні активи перевищують поточні пасиви, а це відповідно позитивний чинник в напрямку забезпечення фінансової безпеки малого підприємства.

Показники фінансової стійкості відзначають незадовільний фінансовий стан, оскільки більшу частку джерел фінансування становить позиковий капітал. Питома вага власних коштів в джерелах фінансування бізнесу становила 31,4% у

2020 році та 23,1% у 2024 році. Зниження частки власних коштів в джерелах фінансування обумовлено зменшенням власного капіталу підприємства в результаті зменшення нерозподіленого прибутку. Нерозподілений прибуток зменшувався в результаті вилучення коштів на користь власника у вигляді доходів на вкладений капітал. Коефіцієнт фінансування перевищував 1, що є негативним з позиції забезпечення фінансової безпеки, оскільки показує перевищення обсягу позикових коштів над власними. Зокрема, у 2024 році на 1 грн власних коштів припадало 3,336 грн позикових коштів, що є відображенням негативної фінансової ситуації на підприємстві. Коефіцієнт фінансової стійкості дорівнює коефіцієнту автономії, оскільки на підприємстві відсутні довгострокові зобов'язання та забезпечення.

Коефіцієнти ділової активності показують, що оборотні активи і власний капітал достатньо швидко обертаються в доходах від реалізації продукції. В середньому за 5 років оборотні активи здійснили 5,447 оборотів у чистій виручці від реалізації продукції. Власний капітал в середньому за 5 років здійснив 17,567 оборотів у чистій виручці від реалізації продукції. Найбільш суттєве зниження оборотності оборотних активів і власного капіталу відбулось у 2022 році в результаті зниження чистого доходу від реалізації продукції.

Показники рентабельності також змінювались в динаміці. Рентабельність активів знизилась у 2021 році та у 2024 році. Зокрема, у 2020 році на 1 грн вартості активів припадало 8,4 коп. чистого прибутку, у 2021 році – 7,9 коп. чистого прибутку, у 2022 році – 14,1 коп. чистого прибутку, у 2023 році – 27,3 коп. чистого прибутку, у 2024 році – 18,6 коп. чистого прибутку.

Рентабельність власного капіталу знизилась лише у 2024 році, що пов'язано зі зменшенням чистого прибутку. У 2020 році на 1 грн власного капіталу припадало 26,0 коп. чистого прибутку, у 2021 році – 28,4 коп. чистого прибутку, у 2022 році – 54,3 коп. чистого прибутку, у 2023 році – 83,7 коп. чистого прибутку, у 2024 році – 63,8 коп. чистого прибутку.

Рентабельність продажу показує, що у 2020 році на 1 грн чистого доходу від реалізації продукції припадало 1,7 коп. чистого прибутку, у 2021 році – 1,5 коп.

чистого прибутку, у 2022 році – 3,4 коп. чистого прибутку, у 2023 році – 4,4 коп. чистого прибутку, у 2024 році – 3,5 коп. чистого прибутку.

Для того, що визначити інтегральний рівень фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек» необхідно усі часткові показники нормувати, а саме: 1) ті показники, для яких позитивним є збільшення розділити на нормативне їх значення, а якщо нема нормативного значення то розділити на максимальне значення даного показника за усі п'ять років аналізу; 2) ті показники, для яких позитивним є зменшення, нормування необхідно здійснювати діленням нормативного значення на фактичне значення показники. Результати нормування часткових показників подано у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Нормовані значення часткових показників оцінки рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,032	0,141	0,215	0,071	0,019
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,451	1,354	0,956	0,950	0,748
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,355	1,274	1,360	1,582	1,169
Коефіцієнт автономії	0,628	0,498	0,545	0,746	0,461
Коефіцієнт фінансування	0,458	0,332	0,375	0,594	0,300
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,469	0,372	0,407	0,556	0,344
Коефіцієнт оборотності активів	0,840	0,919	0,686	1,000	0,902
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,770	1,000	0,822	0,975	0,930
Рентабельність активів	0,3	0,3	0,5	1,0	0,7
Рентабельність власного капіталу	0,3	0,3	0,6	1,0	0,8
Рентабельність продажу	0,4	0,3	0,8	1,0	0,8

Нормування частини показників відбулось з врахуванням їх нормативних значень. Відсутніми є нормативні значення для таких показників: коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності власного капіталу, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність продажу. Відсутність нормативних значень передбачало використання найбільш кращого значення

певного показника за 5 років аналізу.

Результати обчислення інтегральних індексів рівня фінансової безпеки за окремими складовими та загального інтегрального індексу відображено у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Результати інтегральної оцінки рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Абсолютне відхилення, +/-			
						2021/2020	2022/2021	2023/2022	2024/2023
Інтегральний індекс рівня фінансової безпеки за ліквідністю і платоспроможністю	0,987	0,958	0,895	0,939	0,698	-0,029	-0,063	0,043	-0,241
Інтегральний індекс рівня фінансової безпеки за фінансовою стійкістю	0,546	0,427	0,470	0,659	0,394	-0,119	0,043	0,189	-0,265
Інтегральний індекс рівня фінансової безпеки за діловою активністю	0,812	0,952	0,740	0,990	0,913	0,139	-0,211	0,249	-0,077
Інтегральний індекс рівня фінансової безпеки за результативністю діяльності	0,241	0,215	0,438	0,700	0,513	-0,026	0,223	0,262	-0,187
Загальний інтегральний індекс рівня фінансової безпеки	0,620	0,585	0,609	0,789	0,578	-0,034	0,023	0,180	-0,211

Як свідчать дані табл. 2.9 загальний інтегральний індекс фінансової безпеки знизився у 2021 році за рахунок погіршення ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності. У 2024 році загальний інтегральний індекс рівня фінансової безпеки також знизився, що обумовлено погіршенням фінансового стану за усіма складовими, а саме фінансовою стійкістю, ліквідністю, платоспроможністю, діловою активністю та результативністю діяльності. Згідно до результатів інтегральної оцінки рівня фінансової безпеки, можна свідчити, що лише у 2023 році підприємство мало високий рівень фінансової безпеки, оскільки значення показника перебувало в межах від 0,76 до 1. Це свідчить, що у 2023 році

підприємство комплексно забезпечувало ліквідність, фінансову стійкість, ділову активність та результативність діяльності, сприяючи росту власного капіталу. У 2020, 2021, 2022 та 2024 роках інтегральний рівень фінансової безпеки знаходився в межах від 0,51 до 0,75, а це свідчить про середній рівень його фінансової безпеки, тобто це говорить, що стабільність діяльності гарантується лише на короткий термін і підприємство тяжіє до використання позикових коштів.

В цілому проведена оцінка рівня фінансової безпеки дозволила отримати комплексний результат, який дозволяє оцінити здатність підприємства бути фінансово стабільним та підтримувати фінансову рівновагу. Зокрема, за результатами оцінки рівня фінансової безпеки виявлено, що головними чинниками впливу на фінансову безпеку є: здатність підприємства вчасно та в повному обсязі погашати зобов'язання; фінансова незалежність від кредиторів; швидкість обертання коштів, вкладених в активи; капіталовіддача на кожен гривню вкладену в бізнес.

2.4 Обґрунтування достовірності визначених гіпотез в практичній діяльності ТзОВ «ЄвроПек»

Сформовані гіпотези аналітичного дослідження фінансової безпеки підприємств малого бізнесу дають змогу приймати правильні управлінські рішення і забезпечувати управління різними загрозами. Однак, для підтвердження достовірності гіпотез, необхідним є проведення низки розрахунків, які дозволять обґрунтувати взаємозв'язок між показниками. Для доведення достовірності гіпотез було проведено оцінку рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек», результати якої складають основу для обґрунтування трьох висунутих гіпотез. Загалом, в контексті доведення достовірності гіпотези №1 варто обчислити питому вагу власного капіталу в джерелах фінансування і цей показник графічно зобразити на рисунку, поряд з інтегральним індексом рівня фінансової безпеки підприємства. Згідно до проведених розрахунків визначено, що питома вага власного капіталу в джерелах фінансування становила 31,4% у 2020 році, 24,9% -

у 2021 році, 27,3% - у 2022 році, 37,3% - у 2023 році, 23,1% - у 2024 році. Тобто, в середньому за 2020-2024 роки, власний капітал становив 28,8% усіх джерел фінансування діяльності ТзОВ «ЄвроПек».

На рисунку 2.2 відображено динаміку питомої ваги власного капіталу в джерелах фінансування та інтегрального індексу рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек».

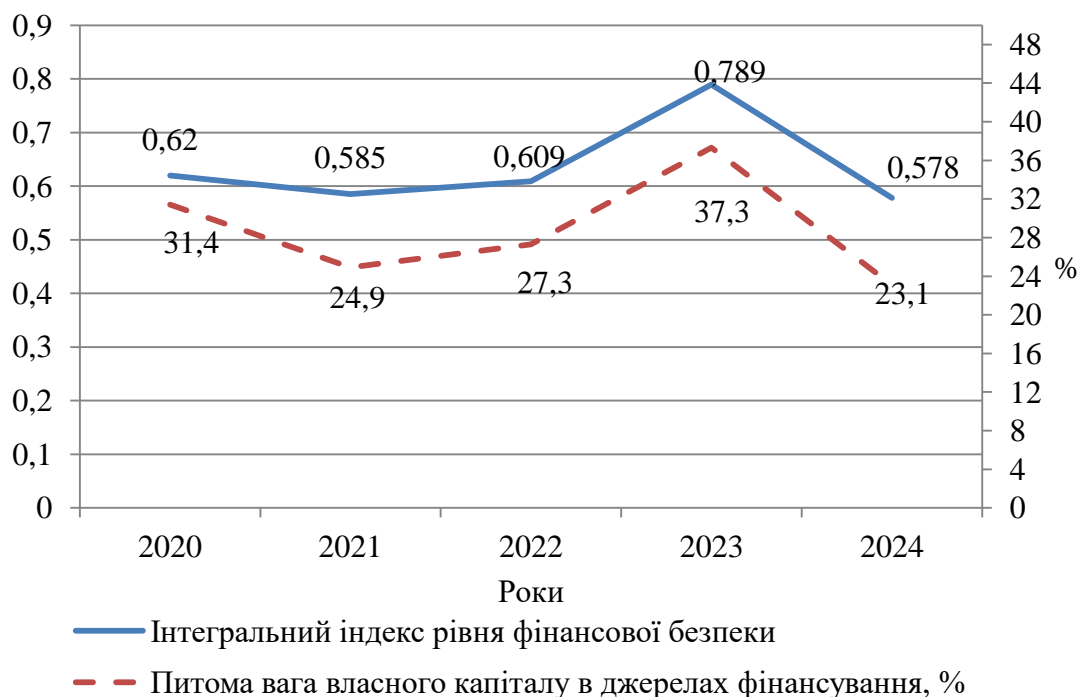

Рисунок 2.2 – Динаміка питомої ваги власного капіталу в джерелах фінансування та інтегрального індексу рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»

Згідно до даних рис. 2.2 можна побачити, що у 2021 році питома вага власних коштів в джерелах фінансування зменшувалась і відповідно зменшувався інтегральний індекс рівня фінансової безпеки. У 2022 році питома вага власних коштів в джерелах фінансування зростала і зростав інтегральний індекс рівня фінансової безпеки. У 2023 році також відбулось збільшення питомої ваги власного капіталу в джерелах фінансування та інтегрального індексу рівня фінансової безпеки підприємства. У 2024 році і один і другий показник знизились, що також відзначає залежність рівня фінансової безпеки від питомої ваги власного капіталу в джерелах фінансування. Отже, чим більше власних коштів в

джерелах фінансування підприємства, тим вищий рівень його фінансової безпеки і навпаки. Це пояснюється тим, що чим більше власних коштів в джерелах фінансування, тим більш стійким є підприємство до впливу різних загроз зовнішнього середовища, що відповідно гарантує йому безпечне функціонування. Вище зазначене дає можливість свідчити про достовірність гіпотези №1 та її практичне значення у пошуку шляхів забезпечення фінансової безпеки підприємств малого бізнесу.

З метою обґрунтування достовірності гіпотези №2 здійснено обчислення сили дії операційного важеля, показника, що характеризує операційний ризик на підприємстві. Результати розрахунку сили дії операційного важеля подано у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Аналіз показників оцінки операційного ризику ТзОВ «ЄвроПек»

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Абсолютне відхилення, +/-			
						2021/2020	2022/2021	2023/2022	2024/2023
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	15193,1	19014,4	15426,3	23495,1	24693	3821,3	-3588,1	8068,8	1197,9
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	13149,5	16482,2	13095,9	20235,7	20834	3332,7	-3386,3	7139,8	598,3
Змінні витрати, тис. грн	11571,6	14174,7	11786,3	18616,8	17917,2	2603,1	-2388,4	6830,5	-699,6
Постійні витрати, тис. грн	1577,9	2307,5	1309,6	1618,9	2916,8	729,6	-997,9	309,3	1297,9
Валовий прибуток, тис. грн	2043,6	2532,2	2330,4	3259,4	3859	488,6	-201,8	929	599,6
Валова маржа, тис. грн	3621,5	4839,7	3640,0	4878,3	6775,8	1218,2	-1199,7	1238,3	1897,5
Сила дії операційного важеля	1,77	1,91	1,56	1,50	1,76	0,14	-0,35	-0,07	0,26

Згідно до даних табл. 2.10 можна відмітити, що показник сили дії операційного важеля змінювався в динаміці. У 2021 році сила дії операційного важеля зростала, а це відповідно підвищення рівня операційного ризику. У 2022 році сила дії операційного важеля знижувалась, що свідчить про зниження рівня операційного ризику і показує, що у 2022 році при збільшенні чистого доходу від

реалізації продукції валовий прибуток зростав на 1,56%. У 2023 році рівень операційного ризику також знизився і показує, що при збільшенні чистої виручки від реалізації продукції, валовий прибуток зростав на 1,5%. У 2024 році рівень операційного ризику зріс, що пояснюється підвищенням залежності валового прибутку від чистої виручки від реалізації продукції. Таким чином, у 2024 році при збільшенні чистої виручки від реалізації продукції на 1%, валовий прибуток зростав на 1,76%. Сутність операційного ризику зводиться до того, що чим більша залежність валового прибутку від чистої виручки від реалізації продукції, тим більш ризиковою є операційна діяльність бізнесу, оскільки в умовах негативної кон'юнктури ринку, підприємство швидко зазнає збитків. А підприємства, які мають незначний операційний ризик отримують менші прибутки, однак більш захищені від негативних змін на товарних ринках.

Для доведення достовірності гіпотези №2, на рисунку 2.3 відображено динаміку показника, який відзначає операційний ризик – сила дії операційного важеля та динаміку рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек».

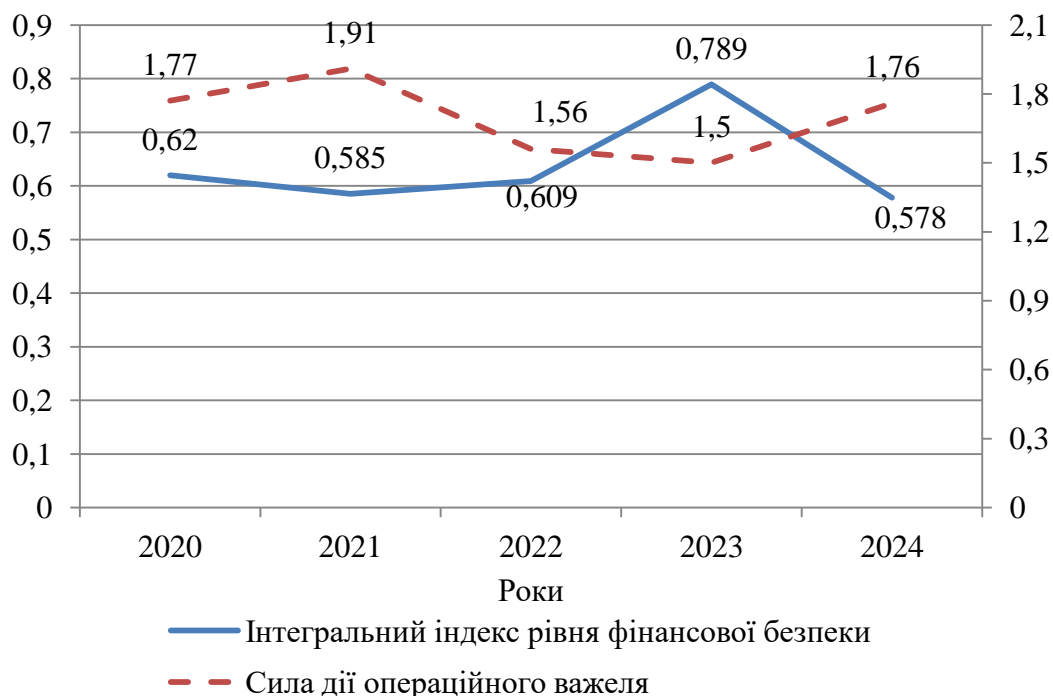

Рисунок 2.3 – Динаміка сили дії операційного важеля та інтегрального індексу рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»

Згідно до рис. 2.3 можна відмітити, що коли показник сили дії операційного

важеля зростав, то інтегральний індекс рівня фінансової безпеки знижувався і, навпаки. Показник сили дії операційного важеля відображає операційний ризик і відповідно до зміни показників варто свідчити, що при збільшенні операційного ризику рівень фінансової безпеки знижувався, а при зниженні операційного ризику, рівень фінансової безпеки зростав. Чим більша залежність валового прибутку від чистого доходу від реалізації продукції (високий операційний ризик) це з однієї сторони є позитивним, бо валовий прибуток буде зростати швидшими темпами порівняно із збільшенням доходів від реалізації, але є і негативним з тієї сторони, що коли доходи від реалізації будуть знижуватись, то валовий прибуток буде спадати швидшими темпами, що в кінцевому підсумку призведе до погіршення фінансових результатів діяльності бізнесу і негативно вплине на його фінансову безпеку. При цьому, низький операційний ризик відображає низьку залежність валового прибутку від доходів від реалізації продукції і відповідно підвищує рівень фінансової безпеки, зменшуючи наявність загроз зумовлених, зниженням попиту на товарних ринках. Усі ці особливості доводять достовірність гіпотези №2 та підтверджують її справедливість практичними розрахунками.

В контексті обґрунтування третьої гіпотези, нами обчислено ефект фінансового важеля, тобто головний показник, що відображає ефективність використання позикових коштів, а саме кредитів, які є платними для підприємства. Результати обчислення ефекту фінансового важеля подано у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Результати обчислення ефекту фінансового важеля ТзОВ «ЄвроПек»

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Абсолютне відхилення, +/-			
						2021/2020	2022/2021	2023/2022	2024/2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Середньорічний обсяг активів (сума власного капіталу і кредитів), тис. грн	1745,4	2276,4	2539,6	2450,0	3025,5	531,0	263,2	-89,6	575,6
Середньорічний обсяг власного капіталу, тис. грн	1010,6	973,3	961,1	1233,9	1358,9	-37,3	-12,3	272,9	125,0

Продовження таблиці 2.11

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Середньорічний обсяг кредитів, тис. грн	734,8	1303,1	1578,5	1216,1	1666,7	568,3	275,5	-362,5	450,6
Сума відсотків за кредитами, тис. грн	115,4	327,8	194,5	369	401	212,4	-133,3	174,5	32,0
Прибуток до оподаткування, тис. грн	320,7	336,6	635,9	1259,2	1057,7	15,9	299,3	623,3	-201,5
Економічна рентабельність активів, %	25,0	29,2	32,7	66,5	48,2	4,2	3,5	33,8	-18,2
Середньорічна відсоткова ставка за кредитами, %	15,7	25,2	12,3	30,3	24,1	9,5	-12,8	18,0	-6,3
НРЕІ, тис. грн	436,1	664,4	830,4	1628,2	1458,7	228,3	166,0	797,8	-169,5
Диференціал фінансового важеля, %	9,3	4,0	20,4	36,1	24,2	-5,3	16,3	15,7	-12,0
Плече фінансового важеля	0,727	1,339	1,642	0,986	1,227	0,612	0,304	-0,657	0,241
Ефект фінансового важеля, %	5,5	4,4	27,4	29,2	24,3	-1,1	23,0	1,7	-4,9

Результати обчислення ефекту фінансового важеля, який окрім того, що відзначає рівень фінансового ризику на підприємстві, характеризує ефективність використання позикових коштів, показують його додатне значення протягом 2020-2024 років. Загалом, позитивне значення ефекту фінансового важеля свідчить про те, що наявні на підприємстві кредити ефективно використовуються в діяльності, а це відповідно позитивний чинник у забезпеченні фінансового стану та фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек». У 2020 році при використанні кредитів підприємство забезпечило приріст до рентабельності власного капіталу в розмірі 5,5%, у 2021 році – приріст до рентабельності власного капіталу склав 4,4%, у 2022 році – приріст до рентабельності власного капіталу дорівнював 27,4%, у 2023 році – приріст до рентабельності власного капіталу становив 29,2%, а у 2024 році – приріст до рентабельності власного капіталу складав 24,3%. Варто відмітити, що ефективність використання позикових коштів, зокрема кредитів, погіршувалась у 2021 році на 1,1% і у 2024 році – на 4,9%. Зниження ефекту

фінансового важеля, тобто погіршення ефективності використання позикових коштів обумовлюється суттєвим зростанням у 2021 та 2024 роках обсягу короткострокових кредитів. Найвище значення ефекту фінансового важеля припадає на 2023 рік, що свідчить про найбільш ефективне використання позикових коштів.

Для практичного доведення достовірності гіпотези № 3 на рисунку 2.4 відображено динаміку інтегрального індексу рівня фінансової безпеки та ефекту фінансового важеля ТзОВ «ЄвроПек».

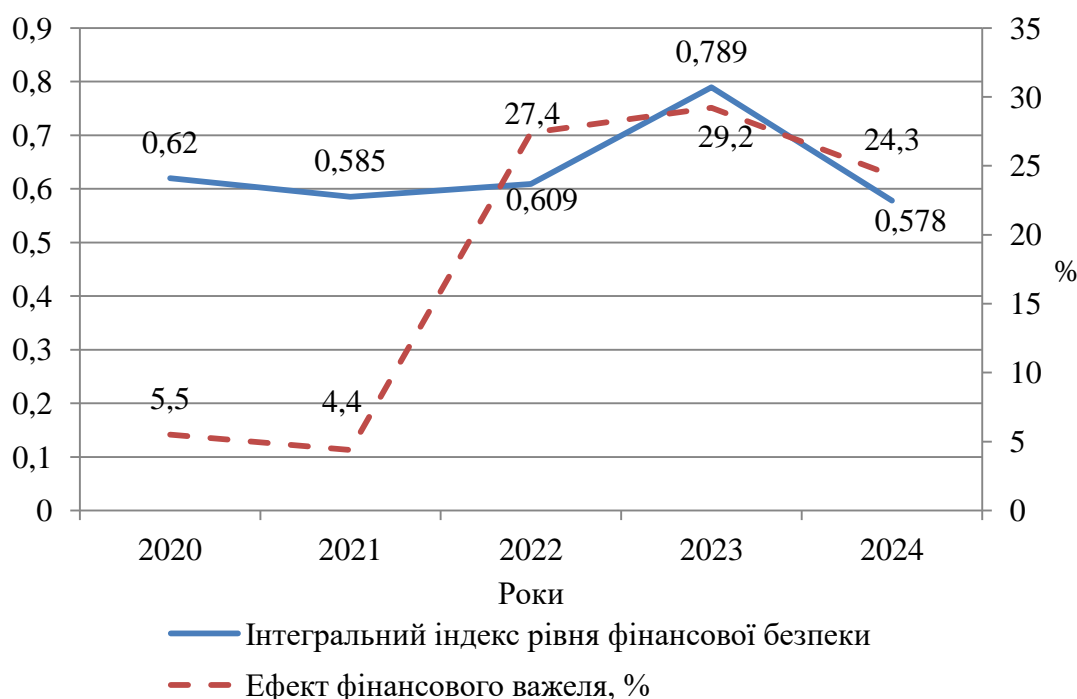

Рисунок 2.4 – Динаміка інтегрального індексу рівня фінансової безпеки та ефекту фінансового важеля ТзОВ «ЄвроПек»

Згідно до рис. 2.4 можна свідчити, що коли ефект фінансового важеля знижувався, інтегральний індекс рівня фінансової безпеки також знижувався. Також, варто відмітити, що коли ефект фінансового важеля зростав, інтегральний індекс рівня фінансової безпеки також збільшувався. Зокрема, найвище значення ефекту фінансового важеля припадає на 2023 рік і, відповідно у 2023 році найвищим був інтегральний індекс рівня фінансової безпеки. Це свідчить про вплив ефективності використання позикових коштів на рівень фінансової безпеки малого підприємства, що доводить достовірність третьої гіпотези. Загалом, це

можна пояснити таким чином, що ефективне використання позикових коштів дає можливість швидко їх погашати та сплачувати відсотки за їх використання і не знижує платоспроможність. Разом з тим, ефективне використання позикових коштів впливає на ефективність діяльності підприємства і примножує обсяг його власного капіталу, а це відповідно рід фінансової стійкості, як головного індикатора фінансової безпеки бізнесу.

Проведені розрахунки дозволили практично обґрунтувати достовірність сформованих гіпотез, які відображають вплив внутрішніх особливостей діяльності підприємства малого бізнесу на рівень його фінансової безпеки. Зокрема, виявлено та обґрунтовано, що рівень фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек» залежить від питомої ваги власних коштів в джерелах фінансування підприємства, від операційного ризику та від ефективності використання позикових коштів на підприємстві.

В результаті написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи сформовано гіпотези дослідження фінансової безпеки та проведено низку розрахунків, спрямованих на доведення їх достовірності в практичній діяльності ТзОВ «ЄвроПек», яке належить до підприємств малого бізнесу і функціонує на території Волинської області. Результати практичних розрахунків складають основу для визначення напрямів підвищення рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек», а також формують базу для виявлення потенційних загроз та чинників впливу.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТЗОВ «ЄВРОПЕК»

3.1 Управлінські напрями забезпечення фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»

Фінансова безпека підприємства виступає характеристикою підприємства, яка гарантує йому не лише поточний стабільний фінансовий стан, а й відображає перспективи майбутнього зростання та надійності. Загалом, проведена оцінка рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек» показує, що підприємство лише у 2023 році мало високий рівень фінансової безпеки, а у 2024 році відзначалось середнім рівнем фінансової безпеки, що пов'язано зі збільшенням позикового капіталу. Таким чином, одним із орієнтирів підвищення рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек» є зменшення обсягу позикових коштів, а саме банківських кредитів в джерелах фінансування. В результаті дослідження теоретичних аспектів забезпечення фінансової безпеки малих підприємств, а також проведення оцінки рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек», можна систематизувати основні умови її підвищення в довгостроковому періоді:

- постійне збільшення обсягів власних джерел фінансування та власного капіталу;
- зменшення кредитів в джерелах фінансування оборотних активів;
- постійне обчислення фінансових показників та виявлення чинників їх зміни;
- гнучкість в прийнятті фінансових рішень;
- щоденний контроль за надходженнями та витрачаннями коштів;
- щоденний контроль за обсягами залишків товарів з метою уникнення втрат від їх псування;
- постійний контроль за цінами придбання та реалізації товарів;
- розробка різних стратегій продажу товарів з метою уникнення значних їх залишків та уповільнення оборотності коштів, вкладених в запаси;

- своєчасна сплата нарахованих податків та зборів;
- постійний контроль за дебіторською заборгованістю та зниження її обсягів.

Незважаючи на внутрішні особливості діяльності, ТзОВ «ЄвроПек», як і будь яке інше підприємство піддається впливу зовнішнього середовища, а саме тим чинникам і умовам, які не залежать від його діяльності. З метою визначення напрямів управління фінансовою безпекою ТзОВ «ЄвроПек» в контексті її підвищення, систематизовано головні позитивні та негативні особливості його діяльності у внутрішньому та зовнішньому середовищі (див. табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Зведені характеристики аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища ТзОВ «ЄвроПек»

Внутрішнє середовище		Зовнішнє середовище	
Сильні сторони	Слабкі сторони	Можливості	Загрози
Наявність в обороті власних коштів	Фінансова залежність від кредиторів	Вихід на ринок з новими видами товарів	Воєнний стан в країні
Висока оборотність оборотних коштів	Зменшення нерозподіленого прибутку	Вихід на нові ринки збуту	Висока конкуренція на ринку
Достатній рівень рентабельності підприємства	Відсутність власних основних засобів	Відкриття власних торгових точок	Інфляція
Наявність чистого прибутку	Високі витрати на оренду	Придбання власних морозильних камер для зберігання товарів	Неплатоспроможність покупців
Наявність кваліфікованих працівників	Наявність витрат від псування товарів, особливо в умовах відключення електроенергії	Постачання товарів оптом на великі виробничі підприємства	Часті зміни в податковому законодавстві
Низька частка важколіквідних активів	Висока частка банківських кредитів в джерелах фінансування	Розширення обсягів реалізації через онлайн – продажі	Відсутність в регіонів великих підприємств виробництва кондитерських виробів

Згідно до даних табл. 3.1 підприємство має низку позитивних аспектів у своїй діяльності, що дає можливість розвиватись і підвищувати здатність протистояти загрозам та ризикам, які виникають у зовнішньому середовищі.

Однак, поряд із перевагами є і недоліки, які впливають на рівень фінансової безпеки і в цілому стабільність роботи бізнесу.

Підвищення рівня фінансової безпеки у довгостроковій перспективі передбачає здійснення ефективного управління з врахуванням сильних та слабких сторін підприємства у поточному та довгостроковому періодах. Загалом на рисунку 3.1 нами виділено головні управлінські напрями забезпечення фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек».

Рисунок 3.1 – Управлінські напрями забезпечення фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»*

*Розроблено автором

Найбільш альтернативним управлінським напрямом в контексті забезпечення фінансової безпеки підприємства є збільшення власного капіталу за

рахунок росту обсягу чистого прибутку. Збільшення власного капіталу дозволить не лише підвищити рівень фінансової безпеки, а й дозволить підприємству бути більш фінансово стійким і надійним для клієнтів і кредиторів. В умовах збільшення власного капіталу зменшиться потреба у кредитах, оскільки підприємство зможе за рахунок власних коштів покривати поточні витрати і погашати короткотермінові зобов'язання.

Для збільшення чистого прибутку необхідним є або ріст доходів або зменшення витрат. Зважаючи на те, що більшу частку витрат підприємства складають витрачання на придбання товарів, які воно реалізує, контролювати дану ситуацію є досить важко, оскільки ціни на них формуються ринком. У даному напрямку зменшення витрат є можливим лише в результаті вигідної співпраці з постачальниками і закупівлі товарів великими партіями, що знизить ціну їх придбання. Проте, закупівля товарів великими партіями сприятиме зростанню витрат на їх зберігання, а в умовах зниження попиту призведе до псування, що в цілому є досить вагомою загрозою погіршення рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек». Таким чином, основним резервом збільшення чистого прибутку виступає ріст доходів, а саме доходів від реалізації продукції. Для збільшення доходів від реалізації продукції пропонуємо розширити асортимент продукції новими для підприємства товарами, а саме здійснювати реалізацію кокосового і мигдального борошна. Реалізація даного борошна буде досить вигідним для підприємства напрямом зростання доходів, оскільки підприємство працює із виробниками кондитерських виробів, найкращі види продукції яких виготовляються саме з кокосового та мигдального борошна. Ціна одиниці кокосового та мигдального борошна є відносно високою, однак воно користується попитом серед виробників кондитерських виробів.

Вихід ТзОВ «ЄвроПек» на ринок з новими видами товарів, а саме кокосовим та мигдалевим борошном дозволить не лише збільшити доходи, а й дасть можливість:

- розширити базу клієнтів та ринки збуту;

- збільшити кількість клієнтів в сфері виробництва якісних та дорогих кондитерських виробів;
- підвищити конкурентоспроможність підприємства на ринку сировини для виготовлення хлібопекарських та кондитерських виробів;
- підвищити оборотність наявних товарів за рахунок залучення нових покупців.

Збільшення доходів від реалізації продукції дозволить збільшити валовий прибуток, який є головним чинником зростання чистого прибутку та індикатором прибутковості операційної діяльності.

В результаті аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, а також оцінки поточного рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек», визначено що найбільш альтернативним напрямом управління в контексті забезпечення фінансової безпеки підприємства є збільшення власного капіталу за рахунок зростання чистого прибутку. В напрямку збільшення чистого прибутку пропонуємо збільшувати доходи від реалізації товарів, шляхом виходу на ринок з новими видами товарів, а саме кокосовим та мигдальним борошном. Усі планові розрахунки та обґрунтування ефективності реалізації нових видів продукції буде здійснено в наступних підпунктах.

3.2 Планування доходів та чистого прибутку ТзОВ «ЄвроПек»

Визначені напрями управління, націлені на підвищення рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек», передбачають збільшення чистого прибутку за рахунок росту доходів від реалізації продукції в умовах виходу на ринок з двома новими видами товарів, а саме: мигдальним та кокосовим борошном. Загалом, проведене дослідження експертним шляхом, дало можливість визначити, що закупівельна оптова ціна 1 кг мигдального борошна в середньому становить 400-600 грн, а 1 кг кокосового борошна – 100-300 грн. Мигдальне борошно пропонуємо закупляти відразу фасоване по 1кг іспанського виробника торгової марки «Calconut», оптова ціна якого 490 грн за 1 кг. Щодо кокосового борошна, то пропонуємо купувати

дану продукцію фасовану по 500 грам, вироблену у Шрі-Ланці торгової марки Bionaturalis. Оптова ціна 1 упаковки кокосового борошна (500 г) становить 134 грн. Чому саме дані торгові марки продукції, тому що проведений аналіз ринку дозволив встановити попит на них, завдяки високим якісним характеристикам. Загалом, у перший рік пропонуємо здійснювати продаж таких торгових марок кокосового та мигдального борошна, а у наступні періоди можна розширити асортимент товарів різними торговими марками кокосового та мигдального борошна. Планування доходів від реалізації даних видів борошна та валового прибутку подано у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Планування доходів від реалізації товарів та валового прибутку у перший рік

Товари	Ціна придбання товарів, грн	Собівартість реалізації одиниці продукції, грн	Ціна продажу одиниці продукції (без ПДВ), грн	Обсяг реалізації, одиниць	Доходи від реалізації товарів, тис. грн	Валовий прибуток, тис. грн
Мигдальне борошно, 1 кг	490	522	660	1040	686,4	143,5
Кокосове борошно, 500 г.	134	158	220	1800	396	111,6
Всього	X	X	X	X	1082,4	255,1

Дані табл. 3.2 показують, що у перший рік підприємство зможе реалізувати 1040 упаковок мигдального борошна і 1800 упаковок кокосового борошна. Планова ціна одиниці продукції мигдального борошна (1 кг) становитиме 660 грн без ПДВ або 792 грн в т. ч. ПДВ. Планова ціна одиниці продукції кокосового борошна становитиме 220 грн без ПДВ або 264 грн в т. ч. ПДВ. Якщо підприємство забезпечить виконання плану реалізації товарів, то чистий дохід від реалізації даних видів борошна становитиме 1082,4 тис. грн, а плановий валовий прибуток становитиме 255,1 тис. грн.

Загалом, визначаємо, що кожного року обсяг реалізації буде зростати за рахунок розширення бази клієнтів та географії ринків збуту. Темп приросту чистого доходу від реалізації мигдального та кокосового борошна визначаємо на

рівні 20%. Собівартість реалізованої продукції буде зростати за рахунок збільшення закупівельних ціни на дані види борошна. Планування доходів від реалізації на 5 років відображено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Планування доходів від реалізації товарів та валового прибутку на 5 років, тис. грн

Товари	1 – ий	2 – ий рік	3 – ій рік	4 – ий рік	5 – ий рік
Доходи від реалізації товарів	1082,4	1298,9	1558,7	1870,4	2244,5
Собівартість реалізованих товарів	827,3	967,9	1122,8	1291,2	1497,8
Валовий прибуток	255,1	331,0	435,9	579,2	746,7

На основі планових даних можна сформулювати звіт про фінансові результати, який буде враховувати показники попереднього звітного року. Загалом чистий дохід від реалізації продукції буде збільшуватись на обсяг доходів без врахування ПДВ, які матимуть місце в результаті продажу борошна. Собівартість реалізованої продукції зросте на собівартість реалізації мигдального та кокосового борошна. Плановий звіт про фінансові результати подано у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Планування звіту про фінансові результати ТзОВ «ЄвроПек», тис. грн

Показники	Код рядка	Звітний період	Плановий період	Абсолютне відхилення
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	24693	25775,4	1082,4
Інші доходи	2160	4	4	0,0
Разом доходи	2280	24697	25779,4	1082,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	20834	21661,3	827,3
Інші витрати	2165	2805,3	2835,3	30,0
Разом витрати	2285	23639,3	24496,6	857,3
Фінансовий результат до оподаткування	2290	1057,7	1282,8	225,1
Податок на прибуток	2300	190,4	230,9	40,5
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310			
Чистий прибуток (збиток)	2350	867,3	1051,9	184,6

Зважаючи на те, що підприємство виходитиме на ринок з новими видами продукції, необхідно здійснити певні маркетингові заходи, щоб ознайомити покупців із асортиментом продукції. Відповідно плануємо 30 тис. грн витрат на збут, які будуть включені у звіт про фінансові результати до інших витрат (код рядка 2165).

Згідно до даних табл. 3.4 чистий прибуток у плановому періоді зросте на 184,6 тис. грн. Збільшення чистого прибутку відбудеться в результаті продажу мигдального та кокосового борошна. Темп приросту чистого прибутку складатиме 21,3%. Зважаючи на збільшення валового та чистого прибутку, обчислено планові показники рентабельності за витратами, які подано у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Планування показників рентабельності ТзОВ «ЄвроПек», %

Показники	Звітний період	Плановий період	Абсолютне відхилення
Рентабельність продукції	18,5	19,0	0,5
Валова рентабельність продажу	15,6	16,0	0,3
Операційна рентабельність продажу	4,3	5,0	0,7
Чиста рентабельність продажу	3,5	4,1	0,6

Планові показники рентабельності показують, що в умовах зростання доходів та прибутку підприємства за рахунок продажу мигдального та кокосового борошна підвищаться показники рентабельності. Рентабельність продукції зросте на 0,5%, валова рентабельність продажу зросте на 0,3%, операційна рентабельність продажу – на 0,7%, а чиста рентабельність продажу – на 0,6%. Рентабельність продукції показує, що у плановому періоді на 1 грн собівартості реалізованої продукції буде отримуватись 19 коп. валового прибутку. Валова рентабельність продажу показує, що у плановому періоді на 1 грн чистого доходу від реалізації продукції буде припадати 16 коп. валового прибутку. Операційна рентабельність продажу показує, що у плановому періоді на 1 грн чистого доходу від реалізації продукції буде припадати 5 коп. прибутку від операційної діяльності. Чиста рентабельність продажу показує, що у плановому періоді на 1

грн чистого доходу від реалізації продукції буде припадати 4,1 коп. чистого прибутку.

Загалом, варто відмітити, що збільшення доходів від реалізації в результаті виходу на ринок з новими видами товарів є досить дієвим напрямом збільшення прибутку та підвищення ефективності діяльності малого підприємства. Відповідно, підвищення ефективності діяльності підприємства є прямим чинником підвищення рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек».

Збільшення чистого прибутку вплине на збільшення власного капіталу, а також на обсяг абсолютно ліквідних активів. Планування показників балансу ТзОВ «ЄвроПек» відображено у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Планування балансу ТзОВ «ЄвроПек», тис. грн

Показники	Звітний період	Плановий період	Абсолютне відхилення
<i>Необоротні активи</i>	529,9	529,9	0,0
Залишкова вартість основних засобів	529,4	529,4	0,0
Первісна вартість основних засобів	738,5	738,5	0,0
Знос	209,1	209,1	0,0
Інші оборотні активи	0,5	0,5	0,0
<i>Оборотні активи</i>	4748,9	4833,5	84,6
Запаси	2925,8	2925,8	0,0
Поточна дебіторська заборгованість	1792,5	1792,5	0,0
Грошові кошти	15,7	100,3	84,6
Інші оборотні активи	14,9	14,9	0,0
АКТИВИ	5278,8	5363,4	84,6
<i>Власний капітал</i>	1217,5	1402,1	184,6
Капітал	98,7	98,7	0,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1118,8	1303,4	184,6
<i>Поточні зобов'язання та забезпечення</i>	4061,3	3961,3	-100,0
ПАСИВИ	5278,8	5363,4	84,6

Власний капітал зросте на суму отриманого чистого прибутку в результаті реалізації мигдального та кокосового борошна, а саме на 184,6 тис. грн. Зважаючи на отриманий додатковий чистий прибуток, буде покрито частину поточних зобов'язань, а саме 100 тис. грн, а решта коштів лишиться в абсолютно ліквідних

активах для підтримання платоспроможності та достатнього рівня фінансової безпеки.

Загалом, зростання доходів від реалізації продукції дозволить ТзОВ «ЄвроПек» збільшити власний капітал на 184,6 тис. грн, зменшити поточний позиковий капітал на 100 тис. грн та забезпечити зростання абсолютно ліквідних активів на 84,6 тис. грн у перший плановий період. Згідно до цього, можна свідчити, що забезпечення реалізації одного із управлінських рішень, а саме збільшення чистого прибутку за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції, дозволить підвищити рівень фінансової безпеки малого підприємства за таким напрямками як: збільшення власного капіталу, зменшення позикових коштів та ріст абсолютно ліквідних активів.

3.3 Планування рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»

Планування доходів та прибутку в результаті реалізації нових видів товарів на ТзОВ «ЄвроПек» відображає позитивну динаміку і є прямим чинником зростання власного капіталу підприємства. Однак, для доведення ефективності реалізації визначених заходів в контексті підвищення рівня фінансової безпеки підприємства, необхідно здійснити обчислити плановий інтегральний індекс рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек». Планування показників, які лежать в основі оцінки рівня фінансової безпеки подано у таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Планування показників оцінки рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»

Показник	Звітний рік	Плановий рік	Абсолютне відхилення, +/-
1	2	3	4
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,004	0,025	0,021
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,449	0,482	0,033
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,169	1,220	0,051
Коефіцієнт автономії	0,231	0,261	0,031
Коефіцієнт фінансування	3,336	2,825	-0,511
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,231	0,261	0,031
Коефіцієнт оборотності активів	5,650	5,841	0,191

Продовження таблиці 3.7

1	2	3	4
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	18,172	19,679	1,507
Рентабельність активів	18,6	19,8	1,1
Рентабельність власного капіталу	63,8	80,3	16,5
Рентабельність продажу	3,5	4,1	0,6

За даними табл. 3.7 можна побачити покращення усіх показників, які впливають на рівень фінансової безпеки підприємства. Зокрема, відбудеться підвищення коефіцієнтів ліквідності за рахунок збільшення обсягу абсолютно ліквідних активів та зменшення поточних зобов'язань у плановому періоді. У плановому періоді за рахунок абсолютно ліквідних активів можна буде покрити 2,5% поточних боргів, за рахунок суми абсолютно ліквідних та швидколіквідних активів можна покрити 48,2% поточних боргів, а в цілому поточні активи будуть перевищувати поточні пасиви в 1,220 разів. Коефіцієнт автономії показує, що у плановому періоді відбудеться зростання частки власних коштів в джерелах фінансування до 26,1%, коли у звітному періоді вона становила 23,1%. Оборотність активів та власного капіталу підвищиться в динаміці за рахунок зростання чистого доходу від реалізації продукції. Рентабельність активів у плановому періоді зросте на 1,1% і показує, що на 1 грн середньорічної вартості активів буде припадати 19,8 коп. чистого прибутку. Рентабельність власного капіталу зросте на 16,5%, а рентабельність продажу зросте на 0,6%. Усі планові показники, які використовуються для оцінки рівня фінансової безпеки було приведено до нормованих значень (згідно методики, що подана у п.п. 2.1), що дозволило обчислити часткові інтегральні індекси та загальний інтегральний індекс рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек» (див. табл. 3.8).

Згідно до даних табл. 3.8 можна побачити позитивну зміну усіх інтегральних індексів у плановому періоді, що відображає ефективність реалізації пропонованих заходів в контексті підвищення рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек». Інтегральний індекс рівня фінансової безпеки за ліквідністю і платоспроможністю зросте за рахунок збільшення абсолютно ліквідних активів та зменшення обсягу поточних зобов'язань у плановому періоді. Інтегральний індекс

рівня фінансової безпеки за фінансовою стійкістю зросте за рахунок збільшення власного капіталу та зменшення поточних зобов'язань.

Таблиця 3.8 – Планування інтегральних показників оцінки рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек»

Показник	Звітний рік	Плановий рік	Абсолютне відхилення, +/-
Інтегральний індекс рівня фінансової безпеки за ліквідністю і платоспроможністю	0,698	0,767	0,069
Інтегральний індекс рівня фінансової безпеки за фінансовою стійкістю	0,394	0,449	0,055
Інтегральний індекс рівня фінансової безпеки за діловою активністю	0,913	0,962	0,049
Інтегральний індекс рівня фінансової безпеки за результативністю діяльності	0,513	0,569	0,055
Загальний інтегральний індекс рівня фінансової безпеки	0,578	0,635	0,058

Інтегральний індекс рівня фінансової безпеки за діловою активністю зросте в результаті збільшення товарообороту, що призведе до росту чистого доходу від реалізації продукції. Збільшення інтегрального індексу рівня фінансової безпеки за результативністю діяльності обумовлено збільшенням чистого прибутку у плановому періоді.

В цілому загальний інтегральний індекс рівня фінансової безпеки у плановому періоді зросте на 0,058, що свідчить про доцільність збільшення чистого доходу від реалізації продукції за рахунок виходу на ринок з новими для підприємствами видами товарів, а саме мигдальним та кокосовим борошном. Отже, збільшення доходів від реалізації продукції для ТзОВ «ЄвроПек» є вагомим напрямом покращення результатів діяльності та позитивно впливає на такі сфери розвитку як фінансовий стан, фінансова безпека, ринкова стабільність, конкурентоспроможність, фінансовий потенціал. Підсумовуючи вище зазначене, варто свідчити, що визначені управлінські напрями забезпечення фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек» є головними орієнтирами усунення загроз в діяльності підприємства та відображають високі результати від їх практичної реалізації. Обґрунтовано доцільність збільшення власного капіталу в напрямку підвищення рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек» та проведено планові розрахунки.

ВИСНОВКИ

В результаті виконання кваліфікаційної роботи досягнуто поставленої мети і виконано усі завдання, що можна узагальнити наступним чином:

1. Визначено сутність фінансової безпеки малого підприємства, під якою прийнято розуміти комплексну характеристику його стану, що відображає фінансову рівновагу, здатність протидіяти ризикам і загрозам зовнішнього середовища та дає можливість забезпечувати стабільність в короткостроковому та довгостроковому періодах. Виділено характеристики фінансової безпеки малих підприємств, до яких віднесено: фінансову рівновагу, фінансову гнучкість, фінансову захищеність, фінансову спроможність, фінансову надійність, збалансований розвиток.

2. Визначено загрози фінансовій безпеці підприємств малого бізнесу, до яких віднесено: воєнний стан в країні, відсутність інвестицій та інновацій, незбалансованість грошових потоків та прорахунки у доходах і витратах; несвоєчасні розрахунки з покупцями і постачальниками, низький рівень менеджменту та кваліфікації працівників, низька платоспроможність населення та висока конкуренція на ринку.

3. Визначено основні управлінські аспекти забезпечення фінансової безпеки підприємств малого бізнесу, що дозволило виокремити певні етапи даного процесу та головні завдання, дотримання яких дозволить підприємствам знижувати вплив загроз або їх нейтралізувати в контексті досягнення стабільності та фінансової рівноваги у короткостроковому та довгостроковому періодах.

4. Складено гіпотези аналітичного дослідження фінансової безпеки підприємств малого бізнесу, які полягають у наступному: зі зменшенням питомої ваги власного капіталу в джерелах фінансування, відбувається погіршення рівня фінансової безпеки підприємств малого бізнесу; підвищення операційного ризику на підприємстві малого бізнесу зумовлює зниження рівня його фінансової безпеки; чим ефективніше використовуються позикові кошти на підприємстві, тим вищим є рівень його фінансової безпеки і, навпаки.

5. Здійснено оцінку основних фінансово-економічних показників діяльності ТзОВ «ЄвроПек», які дозволили виявити, що підприємство працює прибутково, однак власних коштів не вистачає для фінансування усіх потреб і на балансі є позикові та залучені кошти. Виявлено, що у 2024 році відбулось зменшення обсягу власного капіталу, що призвело до зростання кредитів в джерелах фінансування та погіршення рівня фінансової стійкості ТзОВ «ЄвроПек». Визначено, що частка ТзОВ «ЄвроПек» в обсязі реалізації продукції, товарів, робіт та послуг підприємствами малого бізнесу в цілому у Волинській області становила 0,036% в середньому за 2020-2024 роки.

6. Проведено оцінку рівня фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек», згідно до чого виявлено, що найвищий рівень фінансової безпеки підприємство мало у 2023 році, а найнижчий у 2024 році. Зокрема, головними чинниками впливу на рівень фінансової безпеки підприємства є фінансова залежність чи незалежність від зовнішніх джерел фінансування, а також швидкість обертання фінансових ресурсів, вкладених в його активи.

7. Доведено справедливість сформованих гіпотез в практичній діяльності ТзОВ «ЄвроПек», згідно до чого виявлено, що фінансова безпека малого підприємства залежить від питомої ваги власного капіталу в джерелах фінансування, від рівня операційного ризику та ефективності використання кредитних коштів в діяльності підприємства.

8. Визначено управлінські напрями забезпечення фінансової безпеки ТзОВ «ЄвроПек», які зводяться до збільшення власного капіталу, зменшення короткострокових кредитів, зниження обсягів дебіторської заборгованості та росту абсолютно ліквідних активів підприємства. В контексті визначених напрямів забезпечення фінансової безпеки, обґрунтовано, що найбільш альтернативним в сучасних умовах господарювання є збільшення власного капіталу за рахунок росту чистого прибутку. Збільшення чистого прибутку пропонуємо здійснювати за рахунок виходу на ринок з новими видами товарів, а саме мигдальним та кокосовим борошном.

9. Здійснено планування доходів та прибутку ТзОВ «ЄвроПек» в

результаті виходу на ринок з новими видами товарів. Відповідно до цього, визначено, що в перший плановий період, реалізація мигдального та кокосового борошна дозволить підприємству отримати чистий дохід від реалізації продукції в розмірі 1082,4 тис. грн, валовий прибуток в розмір 255,1 тис. грн, а чистий прибуток в розмірі 184,6 тис. грн.

10. Проведено планові розрахунки відносних показників оцінки рівня фінансової безпеки ТзОВ «Європек», що дозволило обчислити планові інтегральні показники рівня фінансової безпеки та виявити їх позитивну динаміку в результаті реалізації пропонованих заходів в контексті збільшення власного капіталу підприємства за рахунок росту обсягу чистого прибутку. Обґрунтовано доцільність збільшення власного капіталу за рахунок збільшення чистого прибутку, проведено планові розрахунки та доведено доцільність практичного впровадження усіх пропонованих заходів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гринюк Н., Докієнко Л. Фінансова безпека підприємств України. *Вісник КНТЕУ*. 2021. Том. 136. №2. С. 79-93. DOI:[https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021\(136\)06](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021(136)06).
2. Гайдуков М.О., Шуміло О.С. Визначення суті поняття «фінансова безпека підприємства» та загроз для неї. *Бізнес Інформ*. 2021. №3. С. 87-93.
3. Давиденко Н.М. Аналіз теоретичних аспектів фінансової безпеки суб'єктів господарювання. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. №3. С. 110-114.
4. Краснокутська Н.С., Коптева Г.М. Дефініція поняття «фінансова безпека підприємств»: основні підходи та особливості. *Бізнес Інформ*. 2019. №7. С. 14-19.
5. Марусяк Н.Л., Бак Н.А. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. 2022. №2. С. 109-113.
6. Мельник С.І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с.
7. Осідач Ю.О., Сарнавський Б.О. Фінансова безпека малого бізнесу: реалії і проблеми. *Молодий вчений*. 2019. №10 (74). С. 692-696.
8. Рожко О.Д., Нестеров Є.В. Теоретичні підходи до визначення фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-79>.
9. Витвицька У.Я., Малкович П.І. Фінансова безпека малих підприємств: сутність, складові та основні загрози в умовах посилення економічної нестабільності. *Агросвіт*. 2024. №6. С. 127-133.
10. Пасінович І.І., Гутак В.М. Фінансова безпека як складова економічної та корпоративної безпеки: теоретичний аспект. *Економіка і суспільство*. 2023. Вип. 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-24>.
11. Клочко Т.А. Фінансова безпека як умова фінансової стійкості

підприємства. *Економіка і суспільство*. 2021. № 23. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-17>.

12. Мельник С.І. Загрози фінансовій безпеці підприємств: методичні аспекти реалізації захисних заходів. *Держава та регіони*. 2019. №2 (107). С. 100-104.

13. Цвайг Х.І., Галайко Н.В. Загрози фінансовій безпеці підприємства та шляхи їх усунення. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 11. С. 181-185.

14. Погрішук Г.Б., Мацедонська Н.В. Управління фінансовою безпекою підприємства в сучасних умовах. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 12. С. 618-621.

15. Коленда Н.В., Матвійчук Н.М., Черчик Л.М., Наконечна Г.Я., Amit Kumar. Стратегічний підхід до управління фінансовою безпекою підприємства. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2020. №4 (35). С. 79-86.

16. Пілецька С.Т., Мягких І.М. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах економіки знань. *Економіка і суспільство*. 2023. Вип. 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-2>.

17. Ареф'єва О., Титикало В., Коваленко Н. Економічний механізм забезпечення фінансової безпеки підприємств при нестабільності зовнішнього середовищі. *Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика»*. Серія «Економіка». 2023. Вип. 16 (32). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-16\(32\)-03](https://doi.org/10.33296/2707-0654-16(32)-03).

18. Орлова О.М., Батюк Р.Б. Управління фінансовою безпекою підприємств: виклики воєнного часу. *Економіка і суспільство*. 2024. Вип. 62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-170>.

19. Лоцинін А.О. Напрями забезпечення фінансової безпеки підприємств малого бізнесу. Матеріали IV Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених, присвяченій 30 – річчю факультету бізнесу та права «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок: актуальні питання розвитку, досягнення та інновації», 16 травня 2025 року. м. Луцьк. 2025.

С. 77-79.

20. Квасницька Р.С., Доценко І.О., Матвійчук Л.О. Оцінювання фінансової безпеки підприємства в системі забезпечення реалізації його фінансової стратегії. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2019. Том 3 №30. С. 95-102.

21. Олександренко І.В., Пиріг С.О. Автоматизація фінансової діагностики: теорія і практика: навч. посіб. Львів: Ліга-Прес, 2015. 296 с.

22. Офіційний сайт ТзОВ «ЄвроПек». URL: <http://europек.com.ua>

23. Офіційний сайт Державної служби статистики України: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.11.2025).

24. Офіційний сайт Головного управління статистики у Волинській області: URL: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 15.11.2025).

ДОДАТКИ
(Фінансова звітність ТзОВ «ЄвроПек»)